

WSPÓLNE PLANOWANIE – LEPSZA JAKOŚĆ ŻYCIA

Informator na temat zintegrowanego zarządzania relacjami miejsko-wiejskimi

WSPÓLNE PLANOWANIE – LEPSZA JAKOŚĆ ŻYCIA

Informator na temat zintegrowanego zarządzania relacjami miejsko-wiejskimi.

PODZIĘKOWANIA

Autorami publikacji Wspólne planowanie – lepsza jakość życia – Informator na temat zintegrowanego zarządzania relacjami miejsko-wiejskimi są Maija Rusanen i Lauri Hooli z Komisji Związku Miast Bałtyckich ds. Środowiska.

Osobami, którym należą się specjalne podziękowania za cenne uwagi podczas tworzenia tekstu oraz owocną pracę w zespole nadzorującym projekt, są Petri Kahila, Stefanie Lange z Nordregio oraz Audrone Alijosiute z ECAT-Lithuania.

Dziękujemy koordynatorom współpracy w regionach miejskich i ich współpracownikom z NEW BRIDGES. Osoby te to: Guido Sempell z Wolnego i Hanzeatyckiego Miasta Hamburg, Annely Veevo z Prowincji Hiuma, Asta Petreviciute z okręgu Kowno, Katarzyna Pisarek z Województwa Dolnośląskiego, Mikko Laaksonen z Rady Regionalnej Finlandii Północno-Zachodniej, Christina Hovi z Turku, Raitis Madzulis z Regionu Planistycznego Zemgale oraz Eva Järliden z gminy Örebro. Kierujemy do nich wyrazy wdzięczności za podzielenie się doświadczeniami i wspólną współpracę.

Wyrazy podziękowania za cenne uwagi kierujemy do następujących osób: Sakari Saarinen z Helsinek, Rolf Oldejans z gminy Enschede, Mia Crawford z CBSS-Baltic-21, Tālis Linkaits z VASAB oraz Björn Grönholm, Kirsi-Marja Lonkila, Esther Kreutz, Anna Stenberg i Pekka Salminen z Komisji Związku Miast Bałtyckich ds. Środowiska.

Zrównoważony rozwój obszarów wiejsko-miejskich to strategiczny obszar działalności grupy eksperckiej CBSS – Baltic 21 w Radzie Państw Morza Bałtyckiego. NEW BRIDGES posiada status Baltic 21 Lighthouse Project. Projekt NEW BRIDGES jest również wyznacznikiem, którym kieruje się VASAB (Visions and Strategies around the Baltic Sea – Wizje i strategie wokół Bałtyku) w strategicznej działalności na rzecz likwidacji podziału wiejsko-miejskiego.

WSPÓLNE PLANOWANIE – LEPSZA JAKOŚĆ ŻYCIA – INFORMATOR NA TEMAT ZINTEGROWANEGO ZARZĄDZANIA RELACJAMI MIEJSKO-WIEJSKIMI

Wspólne planowanie – lepsza jakość życia to efekt projektu NEW BRIDGES – Strengthening of Quality of Life through Improved Management of Urban Rural Interaction. Projekt współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) w ramach Programu Regionu Morza Bałtyckiego na lata 2007-2013, fińskiego Ministerstwa środowiska oraz organizacji partnerskich. Niniejsza publikacja powstała przy wsparciu instytucji Unii Europejskiej. Wyłącznie odpowiedzialność za jej zawartość ponoszą autorzy, nie stanowi ona odzwierciedlenia stanowiska Unii Europejskiej.

Wydawca: UBC Environment and Sustainable Development Secretariat, Vanha Suurtori 7, FIN-20500 Turku, Finlandia.

© Union of the Baltic Cities Commission on Environment.

Kopiowanie dokumentu dozwolone jest wyłącznie w całości, bez wprowadzania jakichkolwiek zmian. Cytowanie dozwolone jest pod warunkiem, że zostanie wskazane źródło: Wspólne planowanie – lepsza jakość życia – Informator na temat zintegrowanego zarządzania relacjami miejsko-wiejskimi.

Zamówienie większej liczby egzemplarzy możliwe jest na stronie www.urbanrural.net.

Opracowanie graficzne: Sari Sariola

Zdjęcia: zob. s. 46

ISBN 978-952-5725-70-4 (nid.), 978-952-5725-71-1 (PDF)

Data publikacji: styczeń 2012

Druk: Hansaprint Oy

SPIS TREŚCI

I	WPROWADZENIE	4
2	WSPÓLNE PLANOWANIE	9
	2.1 Początek – Rozpoznanie wstępne	10
	2.2 Rola i zakres odpowiedzialności – Struktura organizacyjna	16
	2.3 Mierzenie wysoko – Wyznaczanie celów	20
3	ANGAŻOWANIE REGIONÓW MIEJSKICH	23
	3.1 Łączenie i aktywność – Zaangażowanie i komunikacja	24
	3.2 Zdobywanie wsparcia – Zaangażowanie polityczne	28
4	WDRAŻANIE PLANU	31
	4.1 Działanie – Wdrażanie i monitorowanie	32
	4.2 Przygotowania do nowego etapu – Ocena i raportowanie	34
5	WNIOSKI	37
	5.1 W stronę zintegrowanych regionów miejskich	38
6	ZALECENIA DOTYCZĄCE STRATEGII	40
	ZAŁĄCZNIK – DOKUMENTY UNII EUROPEJSKIEJ	43
	ZAŁĄCZNIK – MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	43

I. WPROWADZENIE

Jaka jest tajemnica sukcesu i konkurencyjności miast i regionów? Co sprawia, że niektóre miejsca przewyższają inne pod względem atrakcyjności? To ludzie, którzy czują się szczęśliwi i zadowoleni z życia w danym środowisku, oraz miasto, które dba o dobrobyt swoich mieszkańców.

Wysoka jakość życia i dobrobyt każdego człowieka to kluczowy czynnik rozwoju atrakcyjnych i konkurencyjnych miast i regionów Europy. Prawdziwy sukces miast polega na efektywnym stworzeniu dla mieszkańców warunków umożliwiających rozwój oraz maksymalne wykorzystanie możliwości w życiu prywatnym i zawodowym.

Najważniejszą rolę odgrywa otwartość miast na potrzeby mieszkańców i firm oraz umożliwienie im uczestnictwa w procesie podejmowania decyzji i budowaniu lepszego społeczeństwa. Sukcesem miasta jest sytuacja, w której różne grupy osób mają możliwość życia, pracy i rozwoju w otoczeniu zapewniającym swobodę wyboru miejsca zamieszkania, ustalenia dogodnego czasu dojazdu do pracy oraz dostęp do dużej liczby placówek usługowych.

Jak zatem możemy tworzyć miejsca, w których ludzie czują się szczęśliwi i zmotywowani do wykorzystywania swoich możliwości dla dobra społeczeństwa?

“Osobne planowanie oparte na zrównoważonym rozwoju każdego miasta nie jest wystarczające. Ludzie mieszkają, pracują i korzystają z usług w regionach funkcjonalnych, nie ograniczając się tylko do swoich miast.”

Skuteczne planowanie regionalne jest podstawowym elementem budowania dobrze funkcjonujących miast, jednak adresowanie go do pojedynczych miast nie jest wystarczające. Planowanie regionalne

powinno stanowić odpowiedź na potrzeby osób zamieszkujących duże regiony miejskie. Zwiększona mobilność sprawia, że granice między gminami zacierają się, tracąc tym samym na znaczeniu w codziennym życiu. Z tej przyczyny wzrasta zapotrzebowanie na nowe rodzaje planowania zintegrowanego oraz modele podejmowania decyzji wykraczające poza tradycyjne sektory i granice administracyjne.

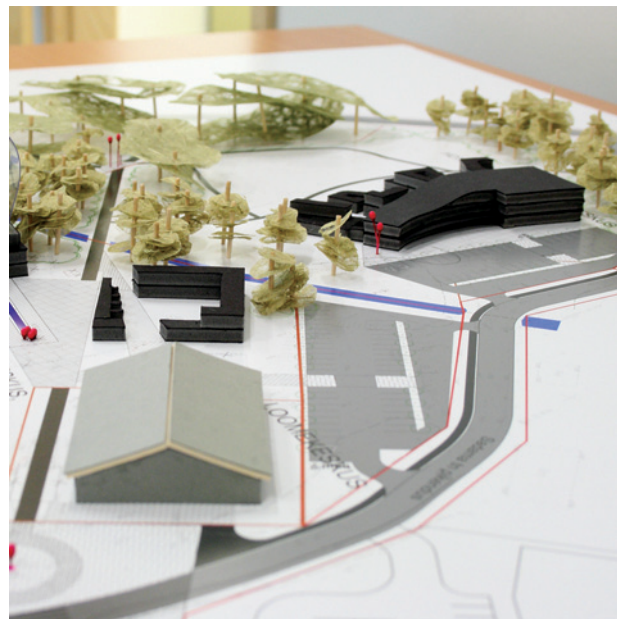
W KIERUNKU ZINTEGROWANEGO PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Europa, którą zamieszkujemy, składa się z regionów, których funkcjonalność nabiera coraz większego znaczenia. Konkurowanie o pozyskanie (nowych) firm, podatników i turystów w globalnej gospodarce sprawia, że samodzielne i prawidłowe funkcjonowanie poszczególnych obszarów staje się niemożliwe. Osiągnięcie sukcesu i podnoszenie atrakcyjności regionów możliwe jest dzięki współpracy, która dotyczy zarówno obszarów miejskich, jak i wiejskich. Stawianie czoła współczesnym wyzwaniom, np.

zmianom klimatycznym, demograficznym, zmianom w strukturze produkcji, eksurbanizacji lub problemom środowiskowym nie jest możliwe w obrębie pojedynczych gmin. Skuteczność w rozwiązywaniu tego rodzaju problemów w coraz większej mierze zależy od umiejętności podejmowania przez gminy wiejskie i opracowywania współpracy i opracowywanie wspólnych rozwiązań.

Śledząc bieg historii, można zauważyć, że funkcjonowanie gmin zwykle odbywało się bez integracji z innymi. Dane te prowadzą do wniosku, że współpraca sięgająca poza granice administracyjne często stanowiła wyzwanie. Ponieważ zazwyczaj nie dostrzegano związku pomiędzy problemami występującymi na obszarach miejskich i wiejskich, współpraca między nimi nie miała miejsca. W połączeniu z niewielkiej skali konkurencją pomiędzy sąsiadującymi gminami przyczyniało się to do znacznego utrudnienia w nawiązywaniu współpracy. We współczesnym świecie zacieranie się granic pomiędzy zagadnieniami

mi dotyczącymi miast i wsi staje się coraz częstsze. Ulepszenie zarządzania współpracą pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi wydaje się zatem oczywiste.

“Odniesienie sukcesu w regionie oznacza stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi i wykorzystywaniu swoich możliwości zarówno w życiu osobistym, jak i zawodowym. Wspólne planowanie zwiększa stopień zaangażowania ludzi w budowanie swojego otoczenia.”

Z perspektywy rozwoju regionalnego granice pomiędzy miastami i sąsiednimi obszarami powinny zostać zatarte, a nawet zlikwidowane. Należy je zastąpić nieograniczoną i wieloaspektową współpracą w regionach miejskich. Zacieśniona integracja regionalna oraz łączenie w grupy może przyspieszyć proces przekazywania nowych pomysłów, usprawnić mo-

REGIONY FUNKCJONALNE/REGIONY MIEJSKIE

Region funkcjonalny charakteryzowany jest przez spełniane funkcje (np. regionu miejskiego), składa się z części centralnej (miasto centralne) oraz otaczającego obszaru (wsie, mniejsze gminy). Region miejski może składać się z różnych jednostek administracyjnych, funkcjonuje jednak jako jednostka odrębna, udostępniając zasoby takie jak rynek pracy, sieć transportowa. Posiada regionalne centrum. Pomiędzy tymi obszarami mogą występować różnorodne łączące je formy interakcji przestrzennej. np. przemieszczanie się pomiędzy miastem centralnym a obszarem wiejskim, handel i działalność gospodarcza, podróżowanie w celach rekreacyjnych oraz uzyskiwanie dostępu do szerszej gamy usług.

bilność, zwiększyć wydajność firm oraz przyczynić się do powstania ekonomicznego efektu skali. Zaangażowanie w ten proces obywateli i interesariuszy wymaga stworzenia nowych platform i przejrzystych modeli zarządzania.

ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKO NARZĘDZIE PLANOWANIA REGIONALNEGO I WSPÓŁPRACY

Zintegrowany system zarządzania (IMS) to użyteczne narzędzie usprawniające integrację procesów podejmowania decyzji i planowania w ramach sąsiadujących gmin. Ten logiczny model zarządzania „krok po kroku” wcześniej wykorzystywany był głównie w zrównoważonym zarządzaniu miastami (Managing Urban Europe 25, CHAMP).

Zarządzanie zintegrowane może również być rozumiane jako część planowania regionalnego w szeroko rozumianych regionach miejskich. System może usprawnić budowanie struktur wykorzystywanych do zacieśnienia współpracy pomiędzy regionalnymi i miejskimi zarządami w zakresie planowania przestrzennego oraz usprawnienie współpracy odbywa-

jącej się ponad podziałem na sektory i granicami. Cykl zarządzania IMS to bardziej uporządkowany sposób przedstawienia procesów wspólnego planowania i działania na rzecz rozwoju. Wyróżnione w modelu etapy (zob. rys. 1) umożliwiają wspólne formułowanie wizji rozwoju i wyznaczanie celów we współpracy z interesariuszami.

Model IMS pomaga w przyporządkowywaniu dostępnych zasobów do określonych celów. Uwzględnienie w planowaniu punktów widzenia własnych oraz interesariuszy pozwala zachować przejrzystość i zapewnić ponoszenie równej odpowiedzialności za procesy planowania i podejmowania decyzji. Zintegrowane zarządzanie planowaniem w regionach miejskich przyczynia się do stworzenia między działaczami przejrzystych relacji opartych na zrozumieniu i odpowiedzialności.

Doprowadzenie do rozpoczęcia rzeczywistej współpracy często stanowi najtrudniejszy etap procesu wspólnego planowania. Pomyślne przebycie tego etapu otwiera drogę do przekształcenia pojedyncze-

Rysunek 1. Cykl IMS.

go projektu w proces. Pomyślnie wdrożony projekt dotyczący jednego obszaru, np. planowanie związane z mobilnością, może stanowić załączek współpracy w innych dziedzinach, przyczyniając się do budowania długotrwałej współpracy między gminami i sąsiadującymi regionami – do budowania (dosłownie) nowych mostów.

WSTĘP

„Wspólne planowanie – lepsza jakość życia” to jeden z końcowych efektów realizacji projektu NEW BRIDGES promującego bardziej zintegrowane podejście do procesu planowania regionalnego. Celem niniejszego informatora jest dostarczenie inspiracji osobom, które za cel stawiają sobie stworzenie bardziej otwartej i interaktywnej kultury planowania o szerokim zasięgu. Informator może służyć jako źródło wytycznych pomocnych w budowaniu współpracy w regionach miejskich i wdrażaniu podejścia uwzględniającego aspekt jakości życia w planowaniu regionalnym od podstaw. Możliwe jest również jego wykorzystanie do usprawniania istniejących działań poprzez wspieranie skuteczności struktur współpracy.

Model IMS zostanie przedstawiony w kilku etapach: jak rozpocząć proces wdrażania, jak zaangażować działaczy oraz jak pomyślnie wdrożyć plan. Przykłady uzyskane od uczestników projektu NEW BRIDGES stanowią praktyczną ilustrację wdrażania poszczególnych etapów procesu IMS na różnych obszarach miejskich w rejonie Morza Bałtyckiego.

W projekcie położono nacisk na trzy elementy składające się na jakość życia w aspekcie interakcji obszarów miejskich i wiejskich: dostępność i mobilność, zaopatrzenie w usługi oraz preferencje mieszkaniowe. W niniejszym informatorze wzmocnienie zarządzania powyższymi elementami ujęte zostało jako część szerszej strategii planowania przestrzennego.

Każdemu etapowi modelu IMS zostało przyporządkowane wyszczególnienie podstawowych czynności oraz koncepcje najważniejsze dla spójnego planowania integracji obszarów miejskich. W informatorze przedstawiono również podstawowe cele i strategię dotyczące poszczególnych poziomów w danej dziedzinie. Czytelnicy mają również możliwość zapoznania się z zaleceniami dotyczącymi trzech poziomów planowania przestrzennego. Ich celem jest promowanie Regionu Morza Bałtyckiego jako obszaru bardziej spójnego i zrównoważonego.

Uzupełnieniem poniższego informatora, przedstawiającym bardziej praktyczne metody wdrażania różnych etapów modelu IMS testowane w ramach projektu NEW BRIDGES, jest internetowy zestaw narzędzi (www.urbanrural.net).

- POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA DZIĘKI NOWEMU ZARZĄDZANIU WSPÓŁPRACĄ MIĘDZY OBSZARAMI MIEJSKIMI

Celem projektu NEW BRIDGES (2009-2011) sponsorowanego przez Program Regionu Morza Bałtyckiego było opracowanie nowych strategii zintegrowanego zarządzania współpracą między obszarami miejskimi i wiejskimi, których głównym zamysłem jest poprawa jakości życia w Regionie Morza Bałtyckiego. Trzema kluczowymi elementami projektu wpływającymi na jakość życia mieszkańców w środowisku miejsko-wiejskim były: preferencje mieszkaniowe, mobilność i dostępność oraz zaopatrzenie w usługi.

Projekt oparto na stworzeniu nowych modeli i metod zarządzania w zakresie planowania regionalnego odpowiadających potrzebom, wyznawanym wartościom i stylom życia mieszkańców Regionu Morza Bałtyckiego. Modele i metody zostały przetestowane przez 8 partnerów NEW BRIDGES w 7 regionach miejskich w regionie Morza Bałtyckiego. Podejmowali oni konkretne działania pilotażowe skupiające się na różnych aspektach jakości życia. Projektem objęto zróżnicowane pod względem obszaru regiony miejskie zlokalizowane w krajach nadbałtyckich, od regionu metropolitalnego Hamburga w Niemczech po wyspę Hiiuma w Estonii oraz obszary o zróżnicowanej kulturze planowania i różnych sposobach wdrażania strategii.

Przetestowano i wykorzystano szereg metod (m.in. spotkania lokalnych interesariuszy, ankiety i wywiady), których celem było zachęcenie mieszkańców, polityków i grup interesu do uczestnictwa w projekcie. Zaangażowanie działaczy lokalnych w proces planowania pomogło partnerom NEW BRIDGES lepiej zrozumieć różne poglądy na temat jakości życia oraz wartość wspólnego planowania, którego celem jest poprawa warunków życia. W ramach projektu stworzono nową kulturę planowania wspierającą bardziej otwarte, interaktywne, innowacyjne i zintegrowane społeczeństwo.

Jednym z największych osiągnięć projektu jest nowo nawiązana współpraca pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi w sąsiadujących ze sobą gminach w regionach partnerskich. Projekt przyczynił się również do uświadomienia, że dalsza wielopoziomowa współpraca pomiędzy przedstawicielami szczebli narodowych, regionalnych i lokalnych jest niezbędna do budowania atrakcyjnych i konkurencyjnych obszarów w Regionie Morza Bałtyckiego. Więcej informacji o projekcie znajduje się na stronie www.urbanrural.net.

2

WSPÓLNE PLANOWANIE

2.1. POCZĄTEK – ROZPOZNANIE WSTĘPNE

Jak poprawić jakość życia w swoim regionie? Jakie należy podjąć działania i kogo zaangażować?

Do zrealizowania celów konieczna jest wiedza o działaniach podejmowanych w pierwszej kolejności. Rozpoznanie wstępne dostarcza zestaw informacji stanowiących podstawę dla ustalenia celów służących poprawie jakości życia. Jest również punktem odniesienia podczas monitorowania oraz oceny postępu i osiągnięć, postęp bowiem jest mierzalny i widoczny wyłącznie po zestawieniu z „punktem wyjścia” – podstawą.

Ponieważ jakość życia stanowi wieloaspektowe pojęcie skupiające się na życiu jednostki, konieczne należy brać pod uwagę indywidualne opinie i preferencje. Pierwszym i najważniejszym krokiem jest zbadanie, jakie są możliwości poprawy jakości życia w danym regionie miejskim. Działania można rozpocząć od przeprowadzenia rozmów z grupami interesariuszy (mieszkańcami, przedsiębiorcami, inwestorami itp.) na temat możliwych sposobów poprawy warunków życia, pracy i prowadzenia działalności i związanych z tym czynności.

Aby zachęcić różnych działaczy do uczestnictwa, można wykorzystać liczne metody. Spotkania lokalnych interesariuszy to szansa na podjęcie otwartej dyskusji pomiędzy mieszkańcami i miejscowymi władzami umożliwiającą wstępne poznanie opinii mieszkańców na temat jakości życia. Analiza indywidualnych opinii może zostać usystematyzowana np. poprzez przeprowadzenie ankiet wśród mieszkańców lub przeprowadzanie wywiadów w zainteresowanych grupach.

Wstępna analiza interesariuszy przeprowadzona na tym etapie może pomóc w identyfikacji działaczy

danego regionu miejskiego. Oprócz indywidualnych grup interesu i lokalnych mieszkańców należy również zaangażować specjalistów ekspertyzy zewnętrznej takich jak badacze, organizacje pozarządowe oraz przedstawiciele sektora prywatnego. Pozwoli to uzyskać kilka różnych perspektyw na etapie rozpoznania wstępnego.

JAK WYKORZYSTAĆ WYNIKI ROZPOZNANIA WSTĘPNEGO?

Rozpoznanie wstępne pomaga w analizowaniu mocnych i słabych stron oraz obszarów ryzyka i szans dotyczących np. mobilności i dostępności, zaopatrzenia w usługi oraz preferencji mieszkaniowych w regionie miejskim. Pomaga zidentyfikować istniejące rozbieżności pomiędzy indywidualnymi aspektami warunków życia i pracy mieszkańców oraz regionalne plany i strategie podwyższające atrakcyjność regionu miejskiego.

Tylko osoby zamieszkujące dany region i pracujące w nim mogą dostarczyć rzetelnych informacji na temat poprawy warunków życia.

Rozpoznanie wstępne należy rozpatrywać w kontekście regionu miejskiego. W codziennym życiu mieszkańcy nie zdają sobie sprawy z istniejących granic administracyjnych. Granice te ograniczają korzystanie z niektórych usług i wprowadzają komplikacje. Należy zatem pamiętać, że forma powinna odpowiadać funkcjonalności, tzn. określanie problemów nie powinno być ograniczane do granic administracyjnych.

Rozpoznanie wstępne pomaga odpowiedzieć na poniższe pytania:

- Jak sprawić, by region stał się bardziej atrakcyjny?
- Co mieszkańcy i członkowie innych grup myślą o warunkach życia i pracy?

- Jakie rodzaje czynności są niezbędne do poprawy warunków życia i pracy?
- Jakie są główne braki w zakresie warunków życia, dotyczące np. preferencji mieszkaniowych, mobilności i dostępności, zaopatrzenia w usługi?
- Kto dostarczy informacji najbardziej użytecznych w zidentyfikowaniu najpilniejszych wyzwań?

JAKOŚĆ ŻYCIA

Jakość życia jest pojęciem wielowymiarowym. Nie dotyczy jedynie dobrobytu i wysokich standardów życia; obejmuje również stwarzanie okazji do osiągnięcia wyznaczonych celów wraz z możliwością wyboru odpowiadającego stylu życia. Związek pomiędzy ludźmi i środowiskiem ich życia wpływa na indywidualne postrzeganie jakości życia. Jakość życia jest zbieżna z ogólnymi warunkami życia, jednak jej indywidualne postrzeganie sprawia, że opracowanie prostych rozwiązań jej poprawy to trudne zadanie. Jakość życia nie stanowi więc uniwersalnego pojęcia i nie posiada formalnej definicji. Prawdopodobnie jest to przyczyną sytuacji, w której, mimo dużego znaczenia jakości życia dla społecznych i politycznych trendów oraz dla wielu dziedzin, podejmowanie decyzji przez organy polityczne nie zawsze wiąże się ze zwracaniem wystarczającej uwagi na kwestie związane z jakością życia.

Aby zagadnienia związane z jakością życia nabrały pełniejszego znaczenia w planowaniu regionalnym, należy brać pod uwagę indywidualne opinie obywateli oraz zachęcać ich do aktywnego uczestnictwa w tym procesie. Poprawa jakości życia może przyczynić się do ulepszenia warunków wzrostu i sprawić, że regiony miejskie w Regionie Morza Bałtyckiego staną się miejscami bardziej atrakcyjnymi pod względem życia i inwestycji.

ROZBUDOWA STRUKTURY USŁUGOWEJ POZA GRANICE GMINNE W OKRĘGU MIEJSKIM TURKU

Jednym z celów projektu w regionie miasta Turku było zidentyfikowanie sposobów bardziej efektywnego zaopatrywania w usługi, które pozwoliłyby na zapewnienie równowagi pomiędzy podażą usług a popytem na nie oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Do wdrażania działań pilotażowych wybrano obszary podmiejskie Varissuo i Littoinen zlokalizowane na granicy trzech gmin (Turku, Kaarina i Lieto). Znanym faktem było występowanie różnic w statusie socjoekonomicznym mieszkańców oraz poważnych wzwań, szczególnie w obszarze korzystania z usług.

Podczas spotkań lokalnych interesariuszy okazało się, że w obszarze Varissuo-Littoinen istnieją fizyczne i mentalne bariery uniemożliwiające korzystanie z placówek usługowych zlokalizowanych najbliżej. Bariery mentalne powstałe na fundamentach błędnych wyobrażeń o sąsiednich obszarach sprawiły, że osoby zamieszkujące dany obszar nie korzystały z usług oferowanych poza granicą administracyjną.

Do zebrania dodatkowych informacji o poglądach mieszkańców na temat struktury dostępnych usług wykorzystano różnorodne metody. W poszukiwaniu opinii na temat istniejących usług przebadano różne grupy docelowe, np. osoby starsze i dzieci. Badania potwierdziły wyżej wspomniane błędne postrzeganie oraz pozwoliły wyróżnić bariery występujące na danym obszarze. Niektórzy mieszkańcy wybierali hipermarkety położone dalej, ponieważ korzystanie z placówek położonych najbliżej miejsca zamieszkania stanowiło dla nich nieprzyjemne doświadczenie. W celach rekreacyjnych większość mieszkańców wybierała obiekty położone po swojej stronie granicy. Tylko kilka miejsc wzbudziło zainteresowanie mieszkańców obu obszarów.

Informacje zebrane w toku badań są niezbędne w celu wprowadzenia ulepszeń w strukturze oferowanych usług oraz zacieśnieniu współpracy pomiędzy gminami. Christina

Hovi, główny architekt Wydziału Planowania Przestrzennego i Miejskiego w Turku zauważa, że „zmiana nastawienia ludzi jest procesem trudnym i długotrwałym, a pierwszy jego etap powinien dotyczyć identyfikacji uprzedzeń uniemożliwiających mieszkańcom korzystanie z usług poza granicami danego obszaru”. Dodaje, że obowiązujące przepisy prawne oraz istnienie różnorodnych modeli kultury pracy sprawiają, że zakres współpracy ponad granicami miejskimi i administracyjnymi zostaje automatycznie ograniczony.

„**Przywykliśmy** do postrzegania innych rzeczy jedynie z perspektywy naszych gmin. Zamiast tego powinniśmy nauczyć się postrzegać obszary świadczenia usług w szerszej perspektywie i nie koncentrować się jedynie na interesach naszej gminy” – mówi Hovi.

Do poprawy efektywności procesu zaopatrywania w usługi wymagana jest większa ilość informacji. Należy również dokładniej przyjrzeć się powiązaniom między zapewnianymi usługami a potrzebami konsumentów. Dane statystyczne oraz dostarczane przez System Informacji Geograficznej (GIS), jak również przeprowadzanie większej liczby ankiet dotyczących korzystania z usług, powinny służyć ocenie rzeczywistego poziomu zapotrzebowania na usługi oraz pomagać we wdrażaniu bardziej zrównoważonego podejścia do ich dostarczania.

Wyniki uzyskane w ramach realizacji projektu zostaną umieszczone w wielu dokumentach o charakterze normatywnym dotyczących planowania transportu publicznego, sieci usług oraz wykorzystania terenu. Wyniki zostaną również wykorzystane w procesie o większej skali, którego celem jest stworzenie modelu strukturalnego dla całego regionu miasta Turku.

ANALIZA WARUNKÓW LOKALNYCH

Planowanie poprawy warunków życia wymaga skoordynowanych działań w wielu dziedzinach związanych z wdrażanymi strategiami i sektorami administracyjnymi. Przed przystąpieniem do złożonego procesu planowania konieczne jest zrozumienie lokalnego i regionalnego kontekstu wykonywanej pracy. Analiza warunków lokalnych stanowi uzupełnienie rozpoznania wstępnego.

Należy rozpocząć od analizy obecnej sytuacji w relacjach między obszarami wiejskimi i miejskimi. Jaka jest rola i funkcja obszarów wiejskich i miejskich w regionie miejskim? Czy istnieje współpraca pomiędzy gminami lub władzami regionu? Czy złożone plany dotyczące głównych kwestii związanych z poprawą jakości życia w regionie już istnieją (np. plany ogólne, plany dotyczące mobilności, strategie zapewniania usług itp.)?

Następnie należy stworzyć ogólny schemat systemu planowania w regionie. Znajomość funkcjonowania systemu planowania w każdej z gmin pomaga w identyfikacji działów i osób, z którymi należy podjąć współpracę. Należy dowiedzieć się, kto odpowiada za planowanie związane z mobilnością, wykorzystanie terenu itp. Konieczna jest również odpowiedź na pytanie, czy organizacje zewnętrzne czynnie angażują się w proces planowania, np. poprzez udzielanie konsultacji.

W ramach rozpoznania wstępnego, w celu realizacji planów i programów dla miasta i regionu, należy również zapoznać się z wymogami prawnymi oraz stosowanymi systemami i procedurami. Istotne jest także podkreślenie istnienia struktur zarządzających formalnymi umowami, programami i planami związanymi z planowaniem regionalnym.

JAK W BIEŻĄCYCH PLANACH I STRATEGIACH OKREŚLANA JEST JAKOŚĆ ŻYCIA?

Przed przystąpieniem do planowania działań należy szczegółowo rozważyć zasięg procesu, zestawiając go z istniejącymi planami, polityką i strategiami, czego celem jest uniknięcie powtarzania się lub częściowego pokrywania się poszczególnych działań. Należy wziąć pod uwagę bieżące cele polityczne i strategiczne. Już w fazie rozpoznania wstępnego należy rozpocząć otwarty dialog z politykami z wszystkich gmin. Daje to gwarancję ich zaangażowania w proces i pomaga zdobyć wiedzę na temat procesów politycznych w danym regionie miejskim.

Szczególną uwagę należy zwrócić na następujące kwestie:

- Jak w istniejących strategiach i planach określana jest jakość życia?
- W jakim stopniu wzięto pod uwagę punkt widzenia mieszkańców?
- Jak w istniejących programach ujęto jakość życia (może w formie pytań o edukację i otoczenie)?
- Jakie jest odniesienie do kwestii jakości życia w dyskusjach politycznych w danym regionie miejskim?

WZMACNIANIE INTERAKCJI MIĘDZY OBSZARAMI MIEJSKIMI I WIEJSKIMI

Różnorodne formy interakcji między obszarami miejskimi i wiejskimi bezpośrednio związane są z codziennym życiem mieszkańców oraz sposobem, w jaki oddziałują na swoje najbliższe otoczenie, kształtują je i wykorzystują. Mieszkańcy miast poszukują na terenach wiejskich pewnych wartości, jakimi są np. lepsze warunki rekreacji, czyste powietrze, tereny zielone czy wyższa jakość życia. Obszary miejskie utożsamiane są z szansą zdobycia lepszego zatrudnienia, wykształcenia oraz dostępu do szerokiej gamy usług o charakterze kulturalnym i komercyjnym.

Sprawna interakcja pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi może mieć wpływ na handel, gospodarkę, strukturę produkcji oraz turystykę danego regionu, oba obszary bowiem są silnie uzależnione pod względem ekonomicznym. Najsilniejszym ogniwem łączącym obszary miejskie i wiejskie często pozostaje codziennie przemieszczająca się pomiędzy nimi siła robocza. Sytuacja każdego regionu i jego potencjalny rozwój zależą od obszarów miejskich i wiejskich oraz od interakcji pomiędzy nimi.

Analizując interakcję miejsko-wiejską w szerszym kontekście, można wyróżnić elementy mające znaczący wpływ na jakość życia: dostępność i mobilność, zaopatrzenie w usługi oraz preferencje mieszkaniowe. Uzgodnienia dotyczące lokalizacji tych elementów te zwykle nie stanowią kwestii decyzji indywidualnych. Zintegrowane planowanie w regionach miejskich stwarza możliwości poprawy jakości zarządzania tymi elementami:

- Poprawa dostępności obszarów miejskich i wiejskich poprzez zintegrowane planowanie ruchu, np. usprawnienie transportu publicznego w regionie, powtórna analiza udziału poszczególnych środków transportu w regionalnym systemie przewozowym, poprawa funkcjonowania systemu komunikacji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi.
- Wspólne planowanie wykorzystania obszarów w zakresie budownictwa mieszkaniowego, placówek handlowych i innych miejsc świadczenia usług komercyjnych.
- Poprawa regionalnej struktury świadczenia usług poprzez wdrażanie planów świadczenia najpowszechniejszych usług oraz nawiązywanie współpracy w zakresie dostarczania usług i angażowania trzeciego sektora gospodarki i członków lokalnych społeczności w proces planowania.
- Planowanie zintegrowane w zakresie wykorzystania terenów, mobilności, mieszkań i modeli usług w kontekście regionu miejskiego.

EUROPEJSKA PERSPEKTYWA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO (ESDP, 1999)

ESDP, dokument dotyczący planowania przestrzennego w Europie, stanowił pierwsze narzędzie wprowadzania pojęcia „współpracy miejsko-wiejskiej”. Przesłanie dokumentu stanowiło stwierdzenie, że obszary miejskie i wiejskie mogą formułować i skutecznie wdrażać pojęcie regionu we współpracy opartej na partnerstwie. Ponieważ wzajemna zależność obu obszarów jest silna, a integracja stanowi narzędzie niezbędne do rozwiązywania problemów, obszary miejskie i wiejskie powinny postrzegać się nawzajem w kategoriach partnerstwa, nie konkurencji. Dokument zawiera również wytyczne dotyczące strategii oraz przykładowe działania związane z zagadnieniami policentryczności i partnerstwa obszarów miejskich i wiejskich.

PIERWSZY PLAN DOTYCZĄCY MOBILNOŚCI NA WIEJSKICH OBSZARACH ŁOTWY

Pierwszy etap realizacji projektu w regionie Zemgale polegał na zbadaniu, co według mieszkańców stanowi najważniejszy czynnik w interakcji obszarów miejskich i wiejskich. Najważniejszym czynnikiem, wyłonionym w drodze przeprowadzania ankiet i dyskusji, była poprawa jakości transportu publicznego i sieci dróg. Podjęto decyzję o wprowadzeniu nowego planu dla ruchu (New Mobility Plan), którego celem było określenie koniecznych działań niezbędnych do poprawy systemu transportu publicznego i dostępności obszarów wiejskich w regionie.

Aby zidentyfikować informacje i dane niezbędne do sporządzenia planu, analizie poddano socjoekonomiczne warunki w regionie Zemgale, przeprowadzono ocenę sieci dróg oraz przygotowano materiały kartograficzne. Utworzono bazę danych zawierającą wszystkie formy transportu publicznego oraz sformułowano zalecenia dotyczące planu działania w zakresie poprawy mobilności w regionie.

Plan dotyczący ruchu został opracowany przez zewnętrznych konsultantów, a następnie zaprezentowany i omówiony na kilku spotkaniach interesariuszy. Nieoceniona dla rozwoju planu, porównania różnych opinii oraz podzielenia się doświadczeniami okazała się współpraca pomiędzy narodowymi, regionalnymi i lokalnymi władzami oraz firmami obsługującymi transport publiczny. Wszyscy uczestnicy wykazali się nie tylko zainteresowaniem i poświęceniem, ale również troską o brak funduszy, który mógłby zagrozić wdrożeniu planu. Szybko ustalono, że konieczna jest bliska współpraca na poziomie narodowym i regionalnym, której

celem będzie stworzenie regionalnych programów inwestowania. Podkreślono również wagę dyskusji nad rolą planowania regionalnego na Łotwie.

Baza danych oraz strategię długo i średnioterminowe planu na obszarach wiejskich stanowią podstawę opracowywania i wdrażania konkretnych działań oraz aktualizowania bieżącej strategii wykorzystania terenów. Raitis Madzulis, kierownik projektu w regionie Zemgale, liczy, że konstruktywna współpraca pomiędzy instytucjami państwowymi, lokalnymi i pozarządowymi oraz firmami transportowymi nie ulegnie osłabieniu. W przyszłości gminy w regionie Zemgale, w celu podtrzymania nowo nawiązanej współpracy, będą musiały wykazać większe zaangażowanie w planowanie regionalne. Dzięki projektowi uczestnicy zrozumieli, że skuteczne planowanie oraz poprawa jakości życia w regionie są możliwe tylko poprzez podejmowanie wspólnych działań.

2.2 ROLA I ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI – STRUKTURA ORGANIZACYJNA

Kogo należy zaangażować?

Jaka jest rola i zakres odpowiedzialności poszczególnych uczestników?

Jednym z kluczowych aspektów pomyślnego wdrożenia modelu IMS jest utworzenie odpowiedniej struktury organizacyjnej – jednego z najważniejszych elementów systemu. Połączenie obszarów strategicznych oraz procedur planowania dotyczących różnych gmin wymaga struktury organizacyjnej uwzględniającej współpracę pomiędzy działaczami z poszczególnych sektorów i okręgów administracyjnych. Zapewnia to podstawę dla w pełni zintegrowanego zarządzania. Przed opracowaniem struktury organizacyjnej należy określić tematyczny i geograficzny zakres procesu: Czy uwaga skupiona jest na konkretnym obszarze lub części regionu? Które gminy wyraziły chęć uczestnictwa? Czy uwaga skupiona jest na wybranych aspektach jakości życia? Czy struktury partnerskie w regionie mogą zapoczątkować proces?

Struktura modelu IMS powinna tam, gdzie to możliwe, wcielać i wykorzystywać istniejące struktury administracji miejskiej lub regionalnej. Każda z podjętych inicjatyw powinna zostać wcielona w istniejące działania związane z planowaniem we wszystkich gminach. Proces nie może przebiegać osobno lub opierać się wyłącznie na nowych strukturach administracyjnych. Zintegrowane zarządzanie interakcją pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi jest możliwe, jeżeli proces stanowi wyraźną część istniejących i wdrażanych procedur planowania.

Struktura organizacyjna zawsze uzależniona jest od lokalnych lub regionalnych warunków oraz od tematycznego i geograficznego zakresu procesu.

Optymalna struktura organizacyjna składa się z niżej wymienionych grup, do których przynależą lokalni interesariusze:

ZESPÓŁ KOORDYNUJĄCY

Zespół koordynujący może składać się z lokalnych i regionalnych planistów lub przedstawicieli władz z poszczególnych gmin. Możliwa jest również sytuacja, w której jeden z wydziałów danej gminy (ds. planowania, ochrony środowiska, transportu itp.) przyjmuje funkcję kierowniczą nad ogólną koordynacją i wdrażaniem działań. Zespół koordynujący nadzoruje wykonywanie zadań związanych z zarządzaniem i operacjonalizacją oraz pełni funkcję inicjatora procesu. Zespół koordynacyjny bezpośrednio zajmuje się zagadnieniami: Jakiego rodzaju czynności należy wdrożyć? Kogo należy zaangażować? Kto odpowiada za każde zadanie?

Rysunek 2. Stopień zaangażowania grup interesariuszy różni się w zależności od etapu cyklu.

MIĘDZYSEKTOROWA GRUPA ROBOCZA

Międzysektorowa grupa robocza (CSWG) składa się z przedstawicieli władz lokalnej i regionalnej oraz polityków reprezentujących wszystkie gminy, których dotyczy dany projekt. Członkowie grupy roboczej powinni wykazywać się pewnym poziomem kompetencji w zakresie danego regionu i omawianej dziedziny. Przykładem jest grupa zrzeszająca przedstawicieli odpowiedzialnych za planowanie, mobilność, kulturę oraz sprawy społeczne. Potrzebna jest także pomoc specjalistów zewnętrznych – badaczy, konsultantów i członków organizacji pozarządowych.

Planowanie jest procesem wielodyscyplinarnym, głównym zadaniem członków grupy roboczej jest więc wykorzystanie specjalistycznej wiedzy w procesie planowania oraz zapewnienie, że wzięto pod uwagę wszystkie niezbędne perspektywy. Członkowie grupy CSWG powinni uczestniczyć w całym procesie planowania, od rozpoznawania wstępnego do oceny. Zespół koordynacyjny zapoczątkowuje pracę grupy, dostarcza jej bieżących informacji oraz organizuje spotkania i prywatne konsultacje.

LOKALNI INTERESARIUSZE

Ważnym elementem struktury organizacyjnej są otwarte spotkania interesariuszy służące zapewnieniu przejrzystości i wszechstronności procesu planowania. Spotkania interesariuszy stanowią dla zainteresowanych uczestników okazję do omawiania, oceny i wpływania na proces. Spotkania te odgrywają szczególnie ważną rolę w rozpoznawaniu wstępnym oraz procesie wyznaczania celów w ramach omawiania głównych założeń. Organizacją spotkań zajmuje się zespół koordynacyjny.

W spotkaniach powinni brać udział wszyscy wyżej wymienieni działacze i aktywni uczestnicy pochodzący z każdej gminy, w tym przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych, politycy, członkowie organizacji międzynarodowych, działacze sektora prywatnego, badacze i mieszkańcy danego regionu. Zróżnicowana grupa ekspertów i innych interesariuszy zajmujących się omawianiem kwestii wspólnego interesu może opracować nowe i innowacyjne rozwiązania pomagające poprawić jakość życia. Interak-

cja i dyskusja prowadzona przez działaczy z różnych sektorów stanowi warunek niezbędny do stworzenia atmosfery zaufania i wzajemnego zrozumienia będącej podstawą większości relacji opartych na partnerstwie.

IDEALNĄ STRUKTURĘ ORGANIZACYJNĄ MOŻNA PRZEDSTAWIĆ W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

- Płaska hierarchia skupiona na organizacji i interakcji nieformalnej.
- Koordynacja procesu ma charakter zespołowy i zapewnia otrzymywanie informacji zwrotnych od uczestników.
- Zaangażowani działacze i instytucje mają jasno sformułowane cele.

- Zaangażowane osoby są zmotywowane i mogą swobodnie wyrażać własne opinie. Czują się dobrze, wykonując powierzone zadania, nie doświadczają nadmiaru lub niedostatku pracy.
- Jasna i przejrzysta komunikacja nie podlega zasadom hierarchii.
- Regularna i obiektywna ocena efektów i celów pozwala w odpowiednim czasie zareagować na sytuacje, wyzwania lub kwestie, które mogą ulec zmianie.
- O tego rodzaju zmianach należy poinformować zaangażowane osoby, co pozwoli uniknąć nieporozumień.

WSPÓŁPRACA REGIONALNA

Identyfikacja wspólnych celów związanych z rozwojem stanowi początkowy etap spójnego planowania regionalnego zmierzającego do utworzenia zrównoważonych, atrakcyjnych i konkurencyjnych regionów miejskich. Rozwój lokalny coraz częściej uwarunkowany jest przez działania wykraczające poza granice pojedynczych gmin. Oznacza to, że konieczne jest zwiększenie skali współpracy pomiędzy regionami funkcjonalnymi. Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej Unii Europejskiej (CEC, 2008) jasno określa, że spójność terytorialna polega na zapewnieniu harmonijnego rozwoju terytorialnego i dopilnowaniu, aby obywatele mogli w pełni wykorzystywać potencjał zamieszkiwanego obszaru oraz aby proces ten przebiegał w sposób skoordynowany i zrównoważony.

Współpraca pomiędzy poszczególnymi sektorami może często stanowić źródło wyzwań już w obrębie jednej gminy. Występowanie takich problemów na poziomie międzyterytorialnym i międzygminnym wydaje się być oczywiste. Motywacja, wzajemne zaufanie i dostrzeganie korzyści są niezbędne, aby podejmowane wysiłki przyniosły pozytywne skutki. Współpraca pomiędzy sąsiadującymi gminami nie zawsze jest popierana, często bowiem zdarza się, że rywalizują one o te same zasoby (np. bogatych podatników), a niechęć do współpracy wzmacniana jest strachem przed utratą niezależności. Aby odnieść sukces na arenie międzynarodowej, interakcja pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi powinna charakteryzować się maksymalnym stopniem funkcjonalności i zorientowania na cele. Należy zdać sobie sprawę, że w obliczu konkurencji globalnej to właśnie dobrze funkcjonujące regiony miejskie, nie pojedyncze gminy, stanowią przyszłe źródło sukcesów.

PROJEKTY I ROZWÓJ STRATEGII POMAGAJĄCE WZMOCNIĆ WSPÓŁPRACĘ W REGIONIE METROPOLITALNYM HAMBURGA

Dzięki projektowi NEW BRIDGES w okręgu miasta Hamburg podjęto działania mające na celu zacieśnienie współpracy pomiędzy miastem i otaczającym je regionem. Plany te miały charakter strategiczny, ale w społeczności wdrożono również konkretne projekty.

Jedną z takich inicjatyw był projekt „New village centre” w gminie Dambeck. Ta mała wieś znajduje się w powiecie Ludwigslust, 130 km od Hamburga, w kraju związkowym Meklemburgia-Pomorze Zachodnie. Celem projektu było aktywne poszukiwanie nowych metod wspierania i rozwoju centrów obszarów wiejskich. Pomysły poprawy dostępności i jakości usług na obszarach wiejskich zostały opracowane we współpracy z lokalnymi mieszkańcami korzystającymi z usług lokalnych placówek. Aby sprostać wyzwaniom, jakimi są np. brak infrastruktury usług sprzedażowych lub działalności społecznej, zaproponowano rozwiązania, których przykłady to wymienne świadczenie usług w ramach wolontariatu, ruchome usługi zdrowotne oraz dalszy rozwój transportu publicznego dzięki wprowadzeniu usługi „autobus na żądanie”. Guido Sempell, kierownik jednego z wydziałów w Ministerstwie Rozwoju Obszarów Miejskich i Środowiska w Hamburgu, uważa, że „dyskusje i interakcja pomiędzy interesariuszami dostarczyły więcej wiedzy o lokalnych potrzebach oraz nowych możliwości pozwalających wcielić pomysły w życie”.

Rząd federalny dostrzega takie same wyzwania w obszarze produkcji na terenach wiejskich. W powiecie Dambeck planowana jest budowa dodatkowych lokalnych warsztatów. Środki na ten cel pochodzą z funduszu, którego celem jest odbudowa obszarów wiejskich w Meklemburgii-Pomorzu Zachodnim.

Dzięki projektowi NEW BRIDGES nastąpiło zacieśnienie współpracy pomiędzy Hamburgiem i powiatem Ludwigslust. Jest to efektem nie tylko konkretnych działań praktycznych, ale również pracy na poziomie strategicznym. Praca nad projektem od początku związana była z procesami odbywającymi się na szczeblu kraju związkowego, których celem jest poprawa współpracy między miastem Hamburg a Meklemburgią-Pomorzem Zachodnim. Zarówno powiat, jak i kraj związkowy wykazały dużą aktywność w programie współpracy dla Niemiec północnych „Project Partnership North”, który stanowi kontynuację procesu MORO (modelowy projekt dotyczący współpracy między obszarami miejskimi i wiejskimi, lata 2007-2010). Wynikiem tych działań jest oficjalne włączenie powiatu Ludwigslust i Meklemburgii-Pomorza Zachodniego do Regionu Metropolitalnego Hamburga. Pomoże to kontynuować i wzmocnić współpracę oraz rozwinąć projekty dotyczące integracji obszarów miejskich i wiejskich realizowane pomiędzy Hamburgiem a powiatem Ludwigslust.

2.3 MIERZENIE WYSOKO – WYZNACZANIE CELOW

Jak stworzyć wspólną wizję?

Co zrobić, aby cele, którymi kieruje się region miejski, były jednolite?

Pierwszym krokiem jest stworzenie wspólnej wizji i identyfikacja najważniejszych wyzwań w dziedzinie poprawy jakości życia. Wizja musi zyskać poparcie i zaangażowanie wszystkich zainteresowanych osób. Gminy mogą posiadać różnorodne wizje i cele strategiczne, konieczne jest jednak znalezienie wspólnych rozwiązań dla bieżącej sytuacji. Spotkania interesariuszy to okazja do prowadzenia otwartego dialogu na temat mocnych i słabych stron oraz możliwości i zagrożeń jakości życia w danej gminie dostrzeganych przez uczestników. Wyniki rozpoznania wstępnego stanowią wspólne ramy do prowadzenia dyskusji. Dyskusje powinny przede wszystkim skupiać się na potrzebach gmin miejskich i wiejskich oraz możliwościach zacieśnienia więzów pomiędzy nimi.

Wypracowanie wspólnej wizji uwarunkowane jest jasno sformułowanymi celami i efektami działań. Działań nie można przeprowadzić jednocześnie, dlatego należy wybrać najbardziej pilne wyzwania i rozwiązać je w pierwszej kolejności. Aby sprostać najpilniejszym wyzwaniom, należy sformułować jasne i dobrze określone cele. Sformułowane cele oraz cele wyznaczone w ramach poszczególnych strategii gminnych, regionalnych, krajowych, europejskich i planach działań (dotyczących mobilności, strategiach usługowych, planach generalnych itp.) muszą być ze sobą zgodne. Należy również dopilnować, aby zachowana została zgodność z europejskimi, krajowymi i regionalnymi przepisami prawnymi. Należy przede wszystkim pamiętać, że wszyscy interesariusze z regionu miejskiego, w szczególności politycy, muszą w pełni popierać wizje i cele rozwoju. W innym przypadku działania nie będą w pełni zasadne.

KWESTIE JAKOŚCI ŻYCIA W PLANOWANIU PRZESTRZENNYM

Pojęcie jakości życia wykorzystuje się, jeżeli poglądy mieszkańców brane są pod uwagę przy czynnościach planowania. Każdy może powiązać pojęcie ze swoją sytuacją życiową i przedstawić swoje pomysły związane z poszczególnymi zagadnieniami. Szeroki zakres pojęcia może jednak sprawiać, że wymagania stawiane wobec niektórych osób będą zbyt wysokie.

Aby odpowiednio opracować dane zagadnienie i poprowadzić owocną dyskusję, należy skupić się na wybranych elementach jakości życia (np. zaopatrzeniu w usługi lub dostępność), nie na całym zagadnieniu. Mówiąc o jakości życia, zawsze należy dbać o to, aby pojęcia abstrakcyjne stawały się maksymalnie konkretne. Pomaga to wyznaczyć określone cele mające przyczynić się do poprawy jakości życia.

Wspólna wizja i cele opracowane w ramach współpracy przyczyniają się do zaakceptowania procesu przez społeczeństwo oraz do większego poświęcenia uczestników i zwiększenia stopnia legitymizacji w regionie miejskim.

Planowanie procesu wyznaczania celów:

- Zaplanowanie zaangażowania interesariuszy i upewnienie się, że odpowiedni działacze z gmin reprezentujący różne sektory zostali zaproszeni do współpracy.
- Wybór metody postępowania z wynikami rozpoznania wstępnego.
- Organizacja badania akceptacji i aprobaty priorytetów i celów.
- Wskazanie środków umożliwiających realizację celów i utworzenie przejrzystego planu przeznaczonego do wdrożenia.
- Określenie sposobu alokacji zasobów ludzkich i finansowych oraz zakresu odpowiedzialności przy wdrażaniu planu.

- Dopilnowanie, aby role, zakres odpowiedzialności oraz wkład działaczy były jasno określone i aby zapoznali się z nimi interesariusze oraz jednostki administracyjne w gminach.

AGENDA TERYTORIALNA UNII EUROPEJSKIEJ 2020 – W KIERUNKU SPRZYJAJĄCEJ SPOŁECZNEMU WŁĄCZENIU, INTELIGENTNEJ I ZRÓWNOWAŻONEJ EUROPY ZRÓŻNICOWANYCH REGIONÓW (TA, 2011)

Agenda terytorialna Unii Europejskiej 2020 skupia się na policentrycznym i zrównoważonym rozwoju terytorialnym, wskazując go jako główny czynnik pozwalający osiągnąć spójność terytorialną. Według dokumentu wzajemna zależność obszarów miejskich i wiejskich powinna koncentrować się zintegrowanym zarządzaniu oraz planowaniu opartym na szeroko rozumianym partnerstwie. Współpraca i tworzenie między miastami sieci może przyczynić się do inteligentnego rozwoju regionów miejskich o różnej skali w perspektywie długoterminowej. Tam, gdzie to konieczne, miasta powinny sięgać poza granice administracyjne i skupiać się na regionach funkcjonalnych, w tym okolicach podmiejskich. Współpraca między obszarami miejskimi i wiejskimi to realizacja obowiązku zidentyfikowania przez władze wspólnych zasobów oraz opracowania wspólnych regionalnych i podregionalnych strategii rozwoju. Celem procesu, w którym biorą udział również interesariusze prywatni, jest zwiększenie atrakcyjności regionów związane z decyzjami inwestycyjnymi w sektorze prywatnym i publicznym.

REGIONALNA SIEĆ ŚCIEŻEK ROWEROWYCH W OKRĘGU KOWNA

„Wzmacnianie interakcji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz poprawa współpracy pomiędzy miastem i okręgiem mają ogromne znaczenie dla naszej gminy wiejskiej. Nie jest to kwestia jedynie relacji z otoczeniem, ale również migracji ludności pomiędzy tymi obszarami w celach zarobkowych lub rekreacyjnych” – mówi Grazina Cepulienė, koordynator projektu w gminie Kowno. Od początku opracowywania strategii poprawy jakości życia w gminie Kowno oczywisty był fakt, że niezbędna jest bliska współpraca pomiędzy działaczami i gminami w regionie.

Proces rozpoczęto od podjęcia dialogu z przedstawicielami gminy Kowno oraz osobami reprezentującymi różnorodne grupy i społeczności. Dyskusje dotyczyły poprawy jakości życia w regionie oraz zwiększenia jego atrakcyjności dla osób odwiedzających. Stwierdzono, że rozwój zrównoważonej sieci transportowej stanowi cel wszystkich uczestników debaty. Szczególnie ważny był rozwój infrastruktury dla rowerzystów oraz utworzenie w mieście sieci ścieżek rowerowych. Poprawa połączeń pomiędzy miastem a okolicznymi gminami stanowiła obiekt zainteresowania wszystkich uczestników.

Aby stworzyć sieć ścieżek rowerowych, która w najlepszy sposób odpowiadałaby oczekiwaniom mieszkańców regionu, zorganizowano kilka spotkań, w których wzięli udział przedstawiciele lokalnych i regionalnych władz, politycy oraz członkowie organizacji pozarządowych. Pierwotnym celem była wizualizacja konkretnych potrzeb oraz omówienie i ocena, czy planowana sieć ścieżek będzie spójna z założonymi celami. Na spotkaniach zapewniono również, że planowana sieć ścieżek nie będzie konfliktować z już istniejącymi sieciami w sąsiednich gminach. Zebrania te znacząco wpłynęły na proces planowania, stanowiły bowiem okazję do wymiany doświadczeń i omówienia pomysłów

z lokalnymi interesariuszami i członkami społeczności. Aby zapewnić, że proces planowania będzie przejrzysty, a działania aktywnie zaangażują się w prace, zespół koordynacyjny przywiązał szczególną wagę do podtrzymywania komunikacji ze wszystkimi interesariuszami.

Program budowy ścieżek rowerowych został zakończony. Jego wdrożenie będzie możliwe dzięki włączeniu do generalnego planu oraz strategii dla okręgu Kowna na lata 2007-2013. Dokument odgrywa ważną rolę w popularyzacji jazdy na rowerze w regionie.

Oprócz sieci ścieżek rowerowych cennym wynikiem projektu okazało się utworzenie platformy współpracy pomiędzy działaczami w regionie miejskim Kowna, która umożliwia znajdowanie „najlepszych rozwiązań” mających na celu poprawę jakości życia w regionie. Oczywiście jest również, że gminy powinny podjąć działania mające na celu usprawnienie koordynacji czynności związanych z planowaniem przestrzennym. Wzmocnione relacje pomiędzy Kownem a okolicznymi gminami to szansa na podjęcie współpracy również w innych dziedzinach.

3

ANGAŻOWANIE REGIONÓW MIEJSKICH

3.1 ŁĄCZENIE I AKTYWNOŚĆ – ZAANGAŻOWANIE I KOMUNIKACJA

Na czym polega udane zaangażowanie interesariuszy?

Dlaczego w przypadku różnych grup konieczne są różne rodzaje komunikacji?

Współpraca nie będzie zrównoważona ani owocna bez ogólnej akceptacji, politycznego zaangażowania, zrozumienia, zainteresowania oraz świadomości korzyści i obowiązków, które z niej wynikają dla zaangażowanych stron. Do realizacji tych zamierzeń konieczne jest rozpowszechnianie poczucia wspólnoty oraz pogodzenie różnych celów, jakie występują na obszarach miejskich i wiejskich. Efektywna komunikacja i zaangażowanie to kluczowe czynniki wpływające na sukces procesu, począwszy od rozpoznania wstępnego, a skończywszy na ocenie.

Konieczne jest wypracowanie strategii dotyczącej zarówno komunikacji, jak i zaangażowania. Strategia zaangażowania powinna określać, kto ma wziąć udział w procesie oraz rolę każdego uczestnika. Podczas wyznaczania interesariuszy należy wziąć pod uwagę, kogo dotyczą dane zagadnienia lub kto może mieć wpływ na dane zagadnienie. Należy rozważyć, kto posiada odpowiednie informacje i może dostarczyć wymagane zasoby oraz wiedzę. W przypadku komunikacji należy wstępnie zaplanować, w jaki sposób powinna ona funkcjonować pomiędzy interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Komunikacja i zaangażowanie w znacznym stopniu zależą od struktury organizacyjnej.

UDANE ZAANGAŻOWANIE INTERESARIUSZY

Zaangażowanie jest jedną z nadrzędnych zasad zintegrowanego systemu zarządzania. Interesariusze powinni mieć wpływ na kluczowe etapy procesu planowania: tworzenie wizji, określanie celów ogólnych i szczegółowych, kontrolę postępów oraz przeprowadzanie oceny.

Należy opracować strategię zaangażowania zewnętrznych i wewnętrznych interesariuszy. Do interesariuszy zewnętrznych można zaliczyć mieszkańców, prywatnych właścicieli ziemskich, organizacje pozarządowe, badaczy, przedsiębiorców i agencje rządowe, polityków i wszystkich innych, których plan może dotyczyć lub którzy mogą być nim zainteresowani. Uczestnicy zewnętrzni odgrywają ważną rolę na spotkaniach interesariuszy, gdyż dostarczają wiedzę na tematy związane ze sprawami lokalnymi,

szersze spojrzenie na różne zagadnienia oraz ważne informacje dotyczące postępu w czynnościach planowania.

Do interesariuszy wewnętrznych należą przedstawiciele władz miejskich i regionalnych oraz politycy aktywnie uczestniczący w procesie. W praktyce są to członkowie zespołu koordynującego lub międzysektorowej grupy roboczej. Interesariusze wewnętrzni odpowiadają za wdrażanie operacyjne – konkretne opracowanie planu lub strategii. Dbają o to, aby plany i cele zostały zatwierdzone na poziomie podejmowania decyzji politycznych.

Głębokie zaangażowanie interesariuszy sprawia, że zaplanowane działania zyskują szersze poparcie w regionie miejskim, gdyż zapewnia się lokalnym działaczom możliwość dołożenia swojego wkładu w realizację planów.

Planowanie zaangażowania interesariuszy:

- przeprowadzenie analizy interesariuszy w celu określenia grup interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.
- Określenie celu współpracy interesariuszy - czy jej zadaniem jest zapewnienie bardziej przejrzystego podejmowania decyzji, uzyskanie szerszej wiedzy czy osiągnięcie jakiegoś innego celu.
- Zaplanowanie, w jaki sposób i kiedy różne grupy interesariuszy będą zaangażowane, wybranie metod komunikacji i zaangażowania obowiązujących w przypadku każdej z grup.
- Zagwarantowanie, aby każdy z uczestników znał swoją rolę i wiedział, w co ma być zaangażowany.

KORZYŚCI PŁYNĄCE Z PLANOWANIA PARTYCYPACYJNEGO

Strategia zintegrowanego zarządzania stawia planowanie partycypacyjne w centrum strategicznego podejmowania decyzji oraz kładzie duży nacisk na stosowanie go na każdym etapie. Jednym z zagrożeń jest wyłączenie angażowania interesariuszy z procesu podejmowania decyzji, co powoduje, że nie jest on już jego integralnym elementem, lecz raczej osobnym procesem przebiegającym równolegle.

Za zastosowaniem publicznego partycypowania w procesach podejmowania decyzji i planowania przemawiają cztery argumenty:

1. Procesy partycypacyjne zwiększają poziom zaufania pomiędzy interesariuszami i osobami podejmującymi decyzje odnośnie do strategii.
2. Procesy partycypacyjne sprawiają, że system demokratyczny staje się bardziej przejrzysty, wypełniają luki pomiędzy - kolejnymi wyborami, sprawiając, że obywatele mogą realnie wpłynąć na proces podejmowania decyzji w takim okresie i zrozumieć jego przebieg.
3. Procesy oparte na partycypacji mogą przynieść lepsze wyniki: jeżeli zaangażowani są interesariusze, zgromadzona wiedza jest obszerniejsza niż w przypadku sytuacji, w których wykonywaniem zadań zajmuje się tylko kilku planistów lub konsultantów.
4. Szeroki konsensus i uczestnictwo w planie stanowią gwarancję długoterminowej akceptacji oraz użyteczności stosowanych strategii i środków.

EFEKTYWNA KOMUNIKACJA

W przypadku komunikacji najistotniejsze jest ustalenie „wspólnego przesłania” – głównej informacji, która jest upowszechniana. Stosowane metody oraz treść informacji różnią się w zależności od grupy docelowej. Na poziomie wewnętrznym należy „sprzedać” pomysł, który ma podlegać dalszemu rozwojowi (np. wspólny plan popularyzacji jazdy na rowerze, wspólny plan generalny, regionalny plan popularyzacji jazdy na rowerze itp.), osobom pracującym w innych gminach, planistom, politykom oraz szefom administracji. Należy przekonać ich o korzyściach wynikających ze zintegrowanego planowania i współpracy w różnych obszarach.

Na poziomie zewnętrznym (w społeczeństwie) należy podnieść świadomość dotyczącą danej kwestii i przekonać różne grupy, że ich zdanie jest cenne i potrzebne w procesie planowania. Każdy człowiek musi zdawać sobie sprawę, że faktycznie może uczestniczyć w kształtowaniu środowiska, w którym żyje. Komunikując się z interesariuszami zewnętrznymi, należy unikać posługiwania się językiem technicznym oraz fachowym. Zainteresowanie i świadomość społeczeństwa pozwalają zyskać poparcie polityczne, a także przyczyniają się do poszerzenia wiedzy obywateli i zrozumienia przez nich procesu planowania.

Planując strukturę organizacyjną, konieczne jest przeprowadzenie analizy dotychczasowych struktur informacyjnych i komunikacyjnych funkcjonujących wewnątrz gmin i pomiędzy nimi. Należy się dowiedzieć, czy istnieją jakieś wspólne metody informowania mieszkańców w całym regionie miejskim. Czy została już nawiązana współpraca między różnymi osobami podejmującymi decyzje polityczne. Czy istnieje regionalna platforma dyskusyjna dotycząca planowania przestrzennego.

Ważne informacje:

- Silne zaangażowanie polityków, ścisła współpraca z interesariuszami i czynny wkład okolicznych mieszkańców będą wynikiem dobrze zorganizowanych działań z zakresu zaangażowania i komunikacji.
- Udane zaangażowanie społeczeństwa w dużym stopniu zależy od tematu i zakresu: sprawy lokalne, konkretne zyskują większe zainteresowanie i zaangażowanie interesariuszy.

ZAANGAŻOWANIE I PODNOSZENIE JAKOŚCI ŻYCIA W ÖREBRO

Uczestnictwo mieszkańców w projekcie i możliwość decydowania o planowaniu przestrzennym to kluczowe elementy planowania dobrych warunków życia w gminach Örebro i Lekeberg. Obie gminy ustanowiły wspólny proces planowania w zakresie mobilności, budownictwa mieszkaniowego i usług w określonych obszarach wewnątrz tych gmin. Jednym z ważnych aspektów wspólnego planu generalnego jest próba znalezienia lepszych sposobów na zaangażowanie mieszkańców, którzy często nie uczestniczą w standardowych procesach. W celu poprawy dobrego samopoczucia mieszkańców niezbędne są nowe metody umożliwiania ludziom wyrażania swoich opinii i wskazywania zmian koniecznych w środowisku, w którym żyją.

Jedna z opracowanych metod, która promuje rolę dzieci i młodzieży w planowaniu przestrzennym miast, to tworzenie map, z których można łatwo korzystać (mapy dla dzieci) za pośrednictwem Systemu Informacji Geograficznej (GIS). Metoda ta, która prowadzi do dalszego rozwoju prac prowadzonych przez Swedish Agricultural University (SLU), opiera się na Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka. Jest to metoda komputerowa i nadaje się dla dzieci od dziesiątego roku życia. Z sukcesem wykorzystano ją w ramach projektu NEW BRIDGES.

Współpraca z dziećmi w regionie miejskim Örebro rozpoczęła się od wyjaśnienia pojęcia planowania przestrzennego miast oraz przedstawienia praw dzieci do wyrażania własnych opinii. Dzięki programowi komputerowemu dzieci wyraziły swoje odczucia na temat ich miejsca zamieszkania. Na cyfrowych mapach dzieci zaznaczyły swoje domy, trasy do szkoły, miejsca i drogi, które odwiedzały w wolnym czasie, a także swoje ulubione miejsca oraz te, które uważały za niebezpieczne lub nieprzyjemne. Wyniki pokazały, że sposób postrzegania tej samej przestrzeni miejskiej przez dzieci i dorosłych jest różny. Sposób myślenia i zabaw dzieci jest

inny, niż można by przypuszczać. Niektóre miejsca postrzegane przez dzieci za niebezpieczne okazały się zaskoczeniem, podobnie jak te, które dzieci uznały za odpowiednie do zabawy i spędzania w nich czasu.

„**Wyniki** są obszerne i stanowią ciekawy materiał na mapę, odkrywając bogate pokłady informacji! Musimy teraz poważnie potraktować zdanie dzieci na temat jakości życia w ich miejscach zamieszkania i wziąć pod uwagę te opinie podczas tworzenia nowego planu generalnego” – mówi kierownik projektu Christin Gimberger z biura planowania przestrzennego Örebro.

Poza tym uczestnictwo w projekcie dzieci z regionu miejskiego Örebro miało na celu stworzenie skuteczniejszych sposobów wykorzystania w planowaniu postrzegania otoczenia przez jednostki. Praca nad planem generalnym zaowocowała nowymi sposobami na zaangażowanie mieszkańców. Ważne jest zagwarantowanie, aby to nowe podejście do planowania, które bardziej angażuje mieszkańców regionu, zostało podtrzymane w przyszłości i ogólnie przyjęte jako nieodłączny element procesu planowania.

Eva Järliden, osoba zajmująca się strategią dotyczącą zdrowia publicznego w mieście Örebro, podsumowuje: „Niezbędne są bardziej przejrzyste procesy, które w większym stopniu będą dotyczyły mieszkańców oraz umożliwią otwarte dyskusje i współdziałanie różnych grup. Współpraca ponad granicami gmin, znajdowanie nowych sposobów na większe zaangażowanie mieszkańców oraz tworzenie wspólnych metod zrównoważonego planowania i pracowania to najistotniejsze kwestie. Branie pod uwagę społecznych, ekonomicznych i ekologicznych aspektów danego problemu stanowi podstawę planowania atrakcyjnych regionów miejskich”.

3.2 ZDOBYWANIE WSPARCIA – ZAANGAŻOWANIE POLITYCZNE

*W jaki sposób zyskać zainteresowanie polityków?
Jaką rolę odgrywają oni w całym procesie?*

Zaangażowanie polityków stanowi kluczowy element przy wdrażaniu jakiegokolwiek planu lub strategii. Aby wprowadzanie w regionie miejskim nowych celów i planów powiodło się, konieczna jest chęć współpracy ze strony polityków oraz jasne określenie korzyści. Można stworzyć dobry projekt o jasno sprecyzowanych celach oraz przekonujący plan wdrożeniowy. Jednak nie odniesie on pełnego sukcesu, jeśli procesy i cele ustalone na poziomie planowania nie będą miały poparcia osób podejmujących decyzje polityczne oraz innych interesariuszy z wszystkich gmin regionu miejskiego.

Od początku procesu musi następować wymiana informacji z politykami. Należy organizować nieoficjalne spotkania z liderami politycznymi, burmistrzami

i głównymi ugrupowaniami politycznymi, a także odpowiednimi komitetami, aby informować ich na temat znaczenia procesu, którego poparcie chcemy uzyskać. Ze względu na to, że działacze polityczni z różnych gmin mogą się obawiać utraty kontroli nad niektórymi sprawami (a w konsekwencji niezależności politycznej), ważne jest budowanie zaufania. Kluczowe osoby, takie jak politycy lokalni czy z regionu, pozwalają na zdobycie nowych kontaktów i mają wpływ na innych ludzi, dzięki czemu możliwa jest poprawa interakcji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi.

W JAKI SPOSÓB ZAINTERESOWAĆ POLITYKÓW

Bez względu na temat należy zawsze jasno nakreślić politykom korzyści i podać konkretne przykłady rzeczy, które trzeba zrobić. Należy im wyjaśnić, w jaki sposób codzienne życie mieszkańców mogłoby się poprawić, jak transport publiczny mógłby stać się atrakcyjniejszy dla pasażerów czy też na jakich obszarach ludzie wolą mieszkać i jakie usługi preferują. Trzeba przedstawić politykom oczekiwane rezultaty planów oraz korzyści, jakie zyska dzięki temu region miejski. Zachęcanie polityków do podejmowania określonych działań i zapraszanie ich na spotkania, na których omawiane są interesujące nas kwestie, to dobry sposób, aby wyjaśnić im podstawowe problemy, jakie mogą się pojawić. Zagwarantuje to ich długotrwałe zaangażowanie. Należy wybrać polityków interesujących się dziedziną, w którą najlepiej wpisuje się nasz projekt (planowanie przestrzenne, sprawy społeczne, planowanie związane z mobilnością czy strukturą świadczonych usług itp.). Należy się upewnić, że znaleźliśmy wystarczającą liczbę polityków reprezentujących różne sektory i gminy.

Uzyskanie poparcia politycznego dla projektu jest sprawą kluczową, aby uniknąć sytuacji, w której dany projekt lub cel nie przystają do rzeczywistości politycznej i priorytetów funkcjonujących w gminach. W końcu decyzje dotyczące planowania przestrzennego podejmowane są na podstawie obowiązujących w gminach strategii i wizji (priorytetów uzgodnionych w procesie podejmowania decyzji politycznych). Politycy to osoby, które mają możliwość wpływania na innych.

Jak powinno to wyglądać w praktyce?

- Organizowanie spotkań z politykami na każdym kluczowym etapie procesu, gdy podejmowane są ważne decyzje.
 - Wyjaśnianie i wyraźnie podkreślanie zysków i możliwych korzyści płynących z projektu.
 - Podkreślanie znaczenia zintegrowanego podejścia i współpracy w zakresie planowania regionalnego.
 - Informowanie o projekcie organów politycznych oraz interesariuszy przed nagłośnieniem sprawy w mediach.
- Przypisanie każdemu konkretnej roli w procesie wdrażania projektu, aby miał możliwość dołożenia swojego wkładu.
 - Poruszenie kwestii niezbędnych zasobów, przewidywanych ram czasowych oraz planu wdrożeniowego.

ZIELONA KSIĘGA W SPRAWIE SPÓJNOŚCI TERYTORIALNEJ UNII EUROPEJSKIEJ (CEC, 2008)

Konkurencyjność i dobrobyt regionu zależy od zdolności mieszkańców i jednostek gospodarczych do jak najlepszego wykorzystania zasobów terytorialnych. Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej Unii Europejskiej podkreśla znaczenie regionów funkcjonalnych oraz umiarkowanego stopnia zarządzania, które umożliwiają zrównoważony rozwój regionalny. Skuteczne rozwiązywanie problemów związanych z koncentracją i łącznością możliwe jest dzięki silnej współpracy na różnych poziomach oraz usprawnieniu procesu zarządzania. Zielona księga podkreśla nie tylko wagę współpracy międzyregionalnej, ale również znaczenie integracji pomiędzy sektorami. Uzasadnieniem takiego stanowiska jest stwierdzenie, że wiele problemów, z jakimi zmagają się tereny, na których prowadzona jest działalność wielosektorowa, oraz skuteczne ich rozwiązania wymagają zintegrowanego podejścia i współpracy pomiędzy władzami i interesariuszami.

OPRACOWYWANIE WSPÓLNEJ STRATEGII WYKORZYSTANIA TERENÓW W REGIONIE MIASTA TURKU

Równolegle do działań pilotażowych NEW BRIDGES w regionie Turku aktywnie rozwijał się także model strukturalny 2035 dla regionu miasta Turku – wspólna strategia wykorzystania terenów dla 14 okolicznych gmin w południowo-zachodniej Finlandii. Model strukturalny pojawił się jako następstwo krajowej reformy gmin zapoczątkowanej przez rząd i stanowi kontynuację projektu PARAS, który miał na celu przekształcenie i zintegrowanie regionalnych struktur świadczonych usług. Proces planowania rozpoczął się w 2010 roku i ma zakończyć się na początku 2012 roku.

Nadrzędnym celem tego modelu było stworzenie zarówno wspólnej wizji, jak i podstawowych rozwiązań dla długotrwałego rozwoju regionu Turku. Cel ilościowy modelu zakłada zwiększenie liczby mieszkańców regionu o 75 000. Celem ogólnym jest podkreślenie poprawy konkurencyjności i atrakcyjności regionu miejskiego oraz łagodzenia skutków zmian klimatycznych. Strategia zakłada stworzenie wspólnych celów dla wszystkich istotnych działań związanych z wykorzystaniem terenów, takich jak budownictwo mieszkaniowe, biznes, zaopatrzenie w usługi, mobilność i transport z uwzględnieniem miejskich terenów zielonych.

Gminy w Finlandii ogólnie cieszą się znaczną autonomią w zakresie planowania związanego z wykorzystaniem terenów. W związku z tym współpraca w obrębie regionu bywała często sporym wyzwaniem, gdyż gminy zwykle traktowały się jak konkurencję, a nie partnerów do współpracy. Chociaż plan ten nie jest prawnie wiążący, będzie on odgrywał ważną rolę, gdyż będzie to pierwszy zintegrowany plan, który zyska szerokie poparcie gmin z regionu.

Metody wykorzystane w procesie planowania w celu zorganizowania spotkań interesariuszy i ogólnego zaangażowania polityków zostały zapożyczone bezpośrednio z projektu NEW BRIDGES. Chociaż harmonogram procesu planowania był napięty, projekt zyskał uznanie za przejrzystość i podejście do angażowania różnych interesariuszy – twierdzi Mikko Laaksonen, planista projektu z Rady Regionalnej Finlandii Północno-Zachodniej. Mieszkańcy, jak również lokalni interesariusze z różnych gmin oraz przedstawiciele władzy regionalnej mieli kilka okazji nie tylko, aby wyrazić swoje zdanie, ale też aby zaproponować sugestie i ocenić plan dzięki spotkaniom interesariuszy i wysłuchaniom publicznym zorganizowanym zgodnie ze strategią uczestnictwa i rozpowszechniania, która została przygotowana na początku pracy nad projektem. Zespół przygotowujący projekt, który składa się z gminnych polityków wysokiego szczebla, administratorów miast i działaczy regionalnych, nadzorował cały proces.

4

WDRAŻANIE PLANU

4.1 DZIAŁANIE – WDRAŻANIE I MONITOROWANIE

Jak zrealizować zadania i zapewnić kontynuację tego, co zostało już osiągnięte?

Jak przywrócić odpowiednie monitorowanie?

Wdrażanie każdego rodzaju procesu to wymagające zadanie pod względem organizacji i koordynacji wszystkich działań, które muszą odbywać się jednocześnie. Udań wdrażanie przeprowadzane jest w oparciu o plan, strukturę organizacyjną, dobrą komunikację i zaangażowanie wszystkich interesariuszy. Współpraca między różnymi gminami tworzy wyzwania pod względem zarządzania i koordynacji wszystkich działań i obowiązków podzielonych między różne jednostki administracyjne.

Zespół koordynujący odpowiada za skoordynowanie wcześniej uzgodnionych celów z planem, który ma zapewnić realizację tych celów oraz jego wdrażanie. Podział zadań musi jednak być wyraźny. Zespół koordynujący zajmuje się zaangażowaniem międzysektorowej grupy roboczej w ważne etapy procesu wdrożeniowego. W zależności od rodzaju zaplanowanych działań zespół koordynujący może rozważyć zlecenie niektórych części procesu wdrożeniowego ekspertom zewnętrznym takim jak firmy konsultingowe. Najważniejsze, aby zespół koordynujący sprawował ogólny nadzór nad całym procesem.

Jak zaplanować wdrażanie?

- Upewnić się, że międzysektorowa grupa robocza składa się z wystarczającej liczby interesariuszy z różnych sektorów i gmin.
- Założyć nieoficjalną platformę dyskusyjną dla różnych działaczy.
- Zagwarantować, aby każdy wyraził chęć realizacji wspólnych celów i rozumiał zakres swoich obowiązków.
- Sprawdzić, czy istnieje odpowiednia współpraca i komunikacja między różnymi działami oraz gminami.
- Znaleźć i przydzielić odpowiednie środki, które pomogą w praktycznej realizacji celów.
- Dowiedzieć się, czy konieczne są formalne umowy z interesariuszami.

MONITOROWANIE DZIAŁAŃ

Sama realizacja działań jest niewystarczająca. Równie ważne jest monitorowanie tych działań i dopilnowanie, aby były one zgodne z początkowymi celami i założeniami. Monitorowanie polega na regularnym nadzorze i rejestrowaniu podejmowanych działań. Największą korzyścią wynikającą z monitorowania jest fakt, że daje ono szansę przeprowadzenia odpowiedniej korekty działań, jeśli nie następuje wystarczający postęp (zgodny z harmonogramem). Monitorowanie jest więc praktycznym sposobem uzyskiwania aktualnych informacji dotyczących postępu dla polityków i innych interesariuszy oraz oceny wydajności wszystkich instytucji biorących udział w procesie. Skuteczny proces monitorowania i oceny angażuje wszystkich interesariuszy i przydaje się tym, którzy odpowiadają za koordynację procesu.

Działania gwarantujące skuteczny proces monitorowania:

- Rejestracja prowadzonych działań i gromadzenie pojawiających się regularnie danych.
- Stworzenie możliwego do zrealizowania harmonogramu.
- Wyznaczenie jasnych celów i wskaźników, które pozwolą ocenić wydajność.
- Zażądanie raportów dotyczących poszczególnych działań w procesie wdrożeniowym.
- Organizowanie spotkań interesariuszy w celu ułatwienia koordynacji działań oraz stworzenie możliwości przeprowadzania wzajemnej oceny.

STRATEGIA UNII EUROPEJSKIEJ DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO (EUSBSR, 2009)

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego to pierwsza strategia o charakterze makroregionalnym reprezentująca nowe podejście to polityki terytorialnej. Strategia międzysektorowa oparta została na czterech filarach: ochronie środowiska, dobrobycie, dostępności i atrakcyjności oraz bezpieczeństwie i ochronie. Strategia obejmuje 15 priorytetowych obszarów, w ramach których realizowanych jest ok. 80 tzw. flagowych projektów, jak również 10 rodzajów działań horyzontalnych służących osiągnięciu spójności terytorialnej.

Strategia dla Regionu Morza Bałtyckiego napędza rozwój makroregionalnych strategii Unii Europejskiej, których znaczenie z biegiem czasu będzie wzrastało. Strategia jednak w małym stopniu odnosi się do współpracy między obszarami miejskimi i wiejskimi, ponieważ nie zawiera rozróżnienia pomiędzy obszarami międzyregionalnymi ze względu na ich charakterystykę terytorialną (np. obszary miejsko-wiejskie). Cały obszar Regionu Morza Bałtyckiego przedstawiony jest jako jednorodny obszar. Miejsce strategii dla Regionu Morza Bałtyckiego w strukturze unijnej polityki makroregionalnej nie jest do końca sprecyzowane.

Ponadto Region Morza Bałtyckiego to miejsce działalności państwowych i niepaństwowych interesariuszy, którymi są np. panbałtyckie organizacje, fundacje, rady itp. (VASAB, CBSS-Baltic 21, Rada Nordycka i Związek Miast Bałtyckich). Niemal wszystkie posiadają własne strategie, przepisy i/lub plany działań rozwojowych, które wpływają na rozwój i dynamikę makroregionalnej polityki terytorialnej.

4.2 PRZYGOTOWANIA DO NOWEGO ETAPU – OCENA I RAPORTOWANIE

Dlaczego konieczna jest ocena?

W jaki sposób wyniki można wykorzystać do dalszych udoskończeń?

Ostatnim etapem procesu jest ocena. Jest to zaplanowane i systematyczne oszacowanie osiągnięć przeprowadzane w oparciu o wcześniej ustalone kryteria. Ocena jest konieczna, aby zrozumieć, dlaczego dane działanie zostało podjęte – czy się powiodło, czy nie – oraz czy nastąpiły znaczące zmiany. Co zostało osiągnięte w kwestii poprawy jakości życia? Jakie są najważniejsze rezultaty współpracy pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi? Ocena wymaga systematycznego monitorowania dotychczasowych etapów, aby można było określić zarówno wady, jak i pozytywne aspekty procesu wdrożeniowego. Pomaga to odpowiedzieć na pytanie, jakie będą kolejne działania.

Wyniki oceny powinny zostać przedstawione osobom podejmującym decyzje, aby poznali oni rezultaty swoich działań oraz zyskali solidne podstawy do podejmowania dalszych decyzji. W najlepszym przypadku analiza może posłużyć do wykazania, że cały proces przebiega zgodnie z założeniami i powinien być kontynuowany. Ważne jest, aby politycy i pozostali interesariusze znali stan zaawansowania prac, by mogli zyskać zgodę na kolejne działania. Należy również umożliwić interesariuszom wyrażenie opinii na temat procesu.

Ocena stanowi ważne narzędzie informacyjne i edukacyjne. Upowszechnianie wyników zapewnia przejrzystość przeprowadzonych działań. Musi ono jednak być zaplanowane zgodnie z potrzebami i wymaganiami różnych grup docelowych. Mieszkańców interesuje głównie, jaki wpływ nowe plany będą

miały na ich codzienne życie, a politycy z kolei będą chcieli otrzymać informacje na temat środków i inwestycji koniecznych do realizacji planów.

Ważne informacje:

- Oceny dokonywać w oparciu o systematyczne monitorowanie przeprowadzanych działań.
- Umożliwić dyskusje na temat wyników - oceny z różnymi interesariuszami - i politykami.
- Rozpowszechniając wyniki oceny w społeczeństwie, należy pamiętać o zastosowaniu różnych metod, np. wystaw, ustnych prezentacji, skróconych zestawień i nieoficjalnych rozmów.
- Wykorzystać wyniki oceny do opracowania kolejnych działań i rozważyć, w jaki sposób można się nimi posłużyć, aby uzyskać dalsze udoskonalenia. Przeanalizować, czy wystąpiła konieczność przeprowadzenia nowego rozpoznania wstępnego.

ZINTEGROWANE PLANOWANIE MOBILNOŚCI W POLSCE

Powiat Jeleniogórski położony jest w południowo-zachodniej części Województwa Dolnośląskiego i składa się z pięciu gmin wiejskich oraz czterech miejskich. Kiedy różne instytucje zaczęły się zastanawiać, jak poprawić jakość życia w regionie, szybko okazało się, że najbardziej nagląca potrzeba dotyczy zintegrowanego systemu transportu, który obejmowałby cały region. Dotychczasowy system transportu regionalnego był fragmentaryczny, czasochłonny i zdominowany przez transport prywatny, a korzystanie z transportu publicznego utrzymywało się na stosunkowo niskim poziomie. Dodatkowo konieczna była poprawa połączeń komunikacyjnych między gminami a głównym miastem – Jelenią Górą.

Pomysł na zintegrowany system transportu, który obejmuje m.in. trasy rowerowe, komunikację kolejową i autobusową, powstał w ramach współpracy. Powołano polskich specjalistów ds. planowania przestrzennego, aby przeanalizowali dotychczasową strukturę transportu w regionie i pokierowali opracowaniem nowego planu opierającego się na wynikach analizy. W regionie zorganizowano pięć spotkań lokalnych interesariuszy, które miały na celu zaangażowanie w proces planowania różnych grup.

W spotkaniach tych wzięli udział przedstawiciele lokalnych władz publicznych, lokalnych instytucji kolejowych, urzędów zajmujących się komunikacją autobusową, rowerową i transportem, a także instytucji planowania przestrzennego z województwa dolnośląskiego i powiatu jeleniogórskiego. Podczas spotkań uczestnicy debatowali na temat pomysłów i planów przygotowanych przez specjalistów ds. planowania przestrzennego Województwa Dolnośląskiego i Powiatu Jeleniogórskiego z planem. Wszystkie propozycje przedstawione na spotkaniach zostały przeanalizowane i uwzględ-

nione podczas dalszej pracy nad projektem. W proces planowania było zaangażowanych ponad 100 przedstawicieli różnych instytucji, z którymi współpraca ma być kontynuowana również po zakończeniu projektu.

„Spotkania lokalnych interesariuszy zapewniły możliwość stworzenia platformy dyskusyjnej dla interesariuszy reprezentujących różne instytucje z regionu i Powiatu Jeleniogórskiego. Na tych spotkaniach osoby pracujące nad rozwojem przestrzennym mogły otwarcie porozmawiać oraz wymienić się opiniami i pomysłami” – mówi Katarzyna Pisarek, koordynatorka projektu z Województwa Dolnośląskiego. Dodaje również, że „spotkania ułatwiły rozmowy między przedstawicielami władz regionalnych i lokalnych, a także umożliwiły dyskusje na temat różnych wyzwań z przedstawicielami lokalnej społeczności”. Sami interesariusze podkreślali, że ścisła i zintegrowana współpraca różnych instytucji jest niezbędna w powiecie jeleniogórskim.

Pomysł na zintegrowany system transportu został przyjęty. Bierze on pod uwagę bardzo istotną dla regionu kwestię, a mianowicie w jaki sposób usprawniony i zintegrowany transport pasażerów wpłynie na poprawę jakości życia osób mieszkających w regionie, a także tych przyjezdnych.

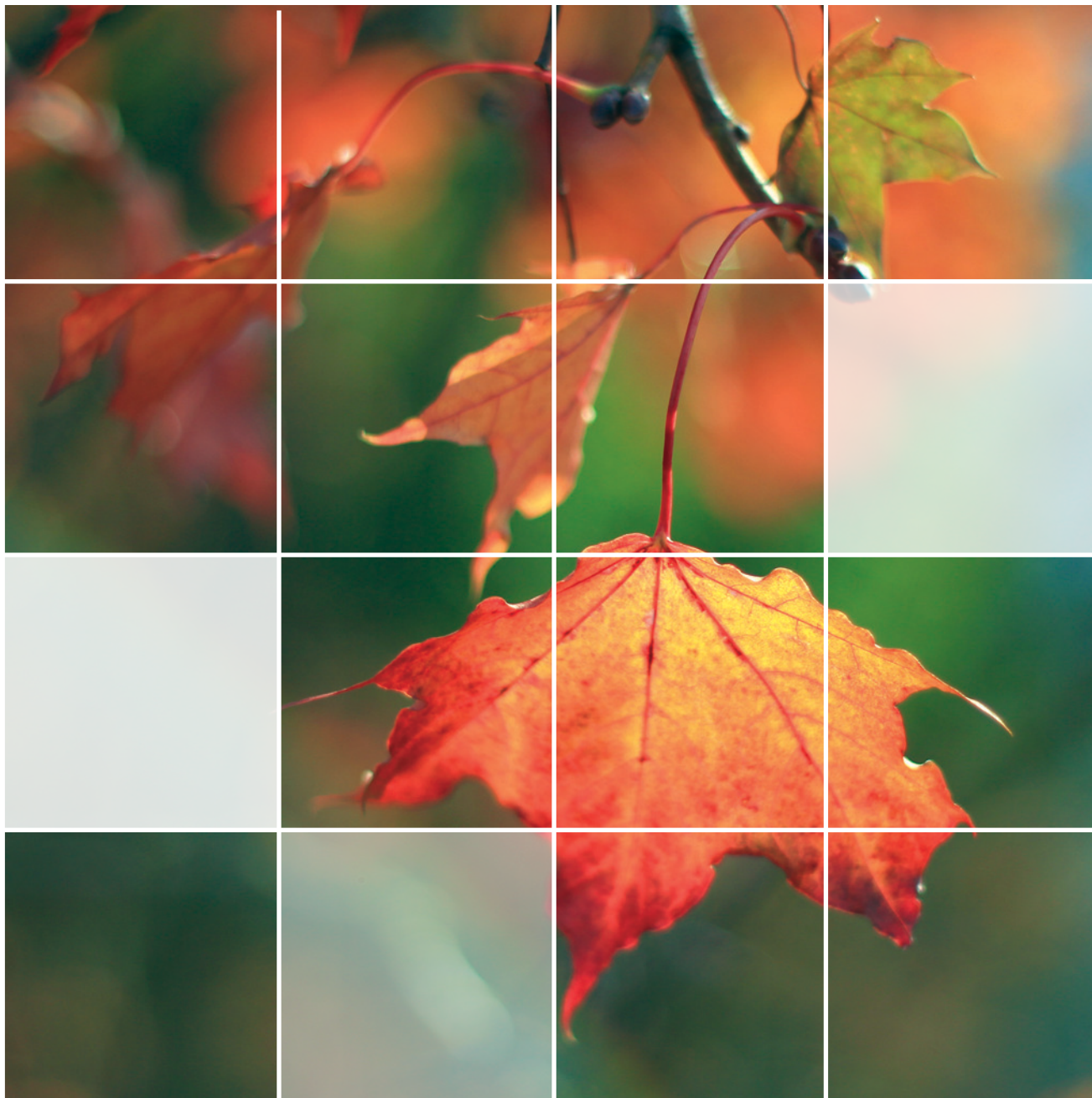
ODWIEDZINY GOŚCI Z HIUMY – UCZENIE SIĘ OD INNYCH

Podczas realizacji projektu NEW BRIDGES ważną rolę we wdrażaniu działań pilotażowych w regionach miejskich odgrywały odwiedziny innych uczestników projektu – wyjazdy o charakterze informacyjnym, które umożliwiały poznanie działań i doświadczeń pozostałych partnerów. Przedstawiciele każdego regionu miejskiego odwiedzili przynajmniej jednego partnera projektu, którego uznali za najlepszy przykład do naśladowania podczas prowadzenia własnych prac. W rezultacie zarówno partner przybywający z wizytą, jak i gospodarz zgłębiali wiedzę na temat pracy wykonywanej w innych obszarach Regionu Morza Bałtyckiego i zyskiwali nowe pomysły na dalszy rozwój relacji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz poprawę jakości życia we własnym regionie miejskim.

Odwiedziny innych uczestników projektu przyczyniły się również do opracowania i rozwoju działań pilotażowych na wyspie Hiuma – szczegółowego planu dla portu Kärddla. Podczas realizacji projektu przedstawiciele Hiumy odwiedzili Hamburg w Niemczech i archipelag Turku w Finlandii. Anneli Veevo, doradca projektu z Hiiu County Government, opisuje wizytę jako cenne doświadczenie pozwalające uczyć się

od innych i zyskać nowe pomysły do własnej pracy. Poznanie działań prowadzonych przez inne regiony pozwala spojrzeć na własne procedury i ocenić je z innej perspektywy. Dzięki takiej wizycie można się również ustrzec powtarzania błędów popełnionych wcześniej przez innych, co pozwala zaoszczędzić sobie wykonywania niepotrzebnych prac.

Veevo relacjonuje też, że podczas wizyty w Hamburgu największe wrażenie zrobił rozwój obszaru portowego, gdzie buduje się nową promenadę oraz dzielnicę mieszkaniową. Porty w archipelagu Turku z kolei przyczyniały się do stworzenia poczucia bezpieczeństwa. „Finowie mają wieloletnie doświadczenie w budowaniu niewielkich portów i zarządzaniu nimi tak, aby przynosiły zyski i tym samym zapewniały utrzymanie mieszkańcom. Odwiedziny te dostarczyły nam nowych pomysłów na rozwój własnego terenu portowego. Musimy się jeszcze sporo nauczyć od obu naszych partnerów. Dzięki temu projektowi pracownicy Hiiu County Government mogą spojrzeć na wyspę z nowej perspektywy”.

5

WNIOSKI

5.1 W STRONĘ ZINTEGROWANYCH REGIONÓWMIEJSKICH

Integrowanie różnych procesów planowania czy też osiąganie spójności w podejmowaniu decyzji wewnątrz regionów miejskich nie odbywa się z dnia na dzień. Jest to raczej powolny, składający się z etapów proces, który wymaga wzajemnego zaufania i określenia wspólnych korzyści. Można to osiągnąć jedynie poprzez prawdziwą współpracę i otwarty dialog między działaczami z regionu, co w praktyce oznacza zebranie ich przy jednym stole, aby mogli omówić wspólne pomysły i rozwiązania.

Teraz powinno być już oczywiste, że zastosowanie zintegrowanego podejścia do planowania nie będzie wymagało żadnych radykalnych zmian w zwyczajowych procedurach. Model zintegrowanego systemu zarządzania stanowi systematyczne podejście do kierowania zwykłymi procedurami rozwoju i planowania (w przypadku tego projektu istnieje tylko jedna różnica – działania prowadzone są wspólnie

z innymi gminami). Model obejmuje działania, które często realizowane są równolegle (lub oddzielnie), takie jak angażowanie interesariuszy i współpraca z politykami, stając się nieodłączną częścią procesu planowania oraz prowadząc do powstania bardziej otwartej i interaktywnej kultury planowania o szerokim zasięgu.

ZASADA MAŁYCH KROKÓW MOŻE PROWADZIĆ DO ZNACZNEGO POSTĘPU

W niektórych przypadkach, nawet jeśli planujemy osiągnąć ambitne cele, warto rozpocząć od działań zakrojonych na mniejszą skalę i obejmujących niewielką liczbę interesariuszy. Punktem wyjściowym może być plan dotyczący zapewnienia jednakowej mobilności lub rozmieszczenia usług w całym regionie miejskim. Zbudowanie wzajemnego zaufania, stworzenie wspólnej metody pracy i ustalenie sposobu komunikacji między różnymi sektorami lub działami ds. planowania wymaga czasu. Każde z tych działań wymaga dużego zaangażowania wszystkich osób. Jednak, jak pokazują niektóre przykłady zawarte w niniejszym informatorze, kiedy już zostaną ustanowione odpowiednie relacje, rozszerzenie współpracy na inne sektory staje się dużo łatwiejsze.

Zasada małych kroków odnosi się również do faktu, że ani stosowanie zintegrowanego podejścia do planowania, ani poprawa zarządzania interakcją pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi nie stanowi jednego projektu, lecz jest to ciągły proces planowania bardziej spójnego, funkcjonalnego regionu miejskiego. Najważniejszą kwestią pozostaje to, w jaki sposób zmienić oddzielnie prowadzone działania związane z planowaniem w ciągły proces planowania przestrzennego.

Dokładna ocena osiągnięć będzie miała największe znaczenie dla nawiązywania dalszej współpracy. Poparcie ze strony polityków oraz zatwierdzenie wyników można uzyskać jedynie poprzez efektywną komunikację w ramach całego regionu miejskiego. Ocena jest również konieczna, gdy jeden z etapów jest prawie ukończony i nadchodzi czas na rozpoczęcie kolejnego oraz ustalenie nowych celów. Planowanie rozwoju regionów miejskich to zadanie, które nigdy się nie kończy.

DLACZEGO CAŁY PROJEKT JEST TAK WAŻNY?

Wszystkie działania związane z planowaniem powinny mieć na celu zapewnienie mieszkańcom regionu lepszych możliwości, aby mogli decydować, jak chcą żyć, pracować oraz spędzać wolny czas. Najcenniejszym kapitałem regionów miejskich są ich mieszkańcy. Atrakcyjność i konkurencyjność każdego regionu zależy od dobrego samopoczucia jego mieszkańców, co ma ścisły związek z jakością życia. Poprawa jakości życia mieszkańców nie może jednak wynikać

z przypadkowych decyzji. Jest ona możliwa wyłącznie poprzez stałą współpracę i integrację. Nadszedł czas, aby ukierunkować wysiłki zarówno każdego z nas, jak i miast i społeczności na budowanie lepszej i stabilnej przyszłości.

*Strona internetowa urbanrural.net zawiera praktyczny **Zestaw narzędzi: metody zintegrowanego zarządzania relacjami wiejsko-miejskimi** demonstrujące sposoby wdrażania poszczególnych etapów procesu IMS przedstawionych w niniejszym informatorze. Zestaw narzędzi pozwala zapoznać się z konkretnymi metodami, które zostały przetestowane podczas realizacji projektu NEW BRIDGES w związku z zagadnieniami: Jak zbadać, kim są interesariusze? Jakie metody angażowania wykorzystać? Jak organizować spotkania interesariuszy? Jak analizować poglądy pojedynczych osób? Odpowiedzi na te pytania oraz więcej informacji znajduje się na stronie www.urbanrural.net.*

6

ZALECENIA DOTYCZĄCE STRATEGII

WPROWADZENIE

Pomyślność działań mających na celu utworzenie atrakcyjnych i konkurencyjnych obszarów w Regionie Morza Bałtyckiego nie jest uzależniona jedynie od współpracy pomiędzy gminami i różnorodnymi agencjami reprezentującymi interesy sektorów. Wymaga ona również jednolitej integracji celów strategicznych pomiędzy poszczególnymi szczeblami rządowymi, od Unii Europejskiej po poziom lokalny.

Aby usprawnić zarządzanie na poszczególnych szczeblach oraz poprawić przejrzystość systemów zarządzania w regionie Morza Bałtyckiego, należy określić dotyczące ich role i zakres uprawnień. Do odpowiedniego opracowania strategii „top-down” (od ogółu do szczegółu) oraz celów prowadzonej polityki na poziomie regionalnym i lokalnym niezbędne są skuteczne wsparcie oraz narzędzia. W rozważaniu warunków lokalnych równie ważne jest uwzględnienie strategii „bottom-up” (od szczegółu do ogółu). Może to skutkować podejmowaniem przez mieszkańców inicjatyw opartych na innowacyjności, których celem jest poprawa jakości życia.

W niniejszym rozdziale znajdują się zalecenia dotyczące polityki trzech poziomów: makroregionalnego, krajowego oraz regionu miejskiego. Zalecenia te oparte są na doświadczeniach zebranych w trakcie współpracy z partnerskimi regionami miejskimi w ramach projektu NEW BRIDGES, jak również na międzynarodowej współpracy z kilkoma organizacjami, ekspertami, interesariuszami i badaczami zajmującymi się tą dziedziną. Informacje pochodzą również z dokumentów dotyczących strategii, literatury oraz materiałów badawczych.

W DĄŻENIU DO SPÓJNOŚCI NA POZIOMIE MAKROREGIONALNYM ORAZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

ISTNIEJĄCE POTRZEBY:

- Promowanie pojęcia jakości życia w planowaniu przestrzennym i podejmowaniu decyzji politycznych na wszystkich poziomach rządów – Unii Europejskiej, narodowym, regionalnym i lokalnym.
- Podkreślanie znaczenia interakcji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi w tworzeniu programów unijnych oraz wyszukiwanie skutecznych sposobów na wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez budowanie bliższych związków pomiędzy miastami i otaczającymi je obszarami wiejskimi.

- Tworzenie silniejszych powiązań między strategiami dotyczącymi obszarów miejskich i wiejskich w Unii Europejskiej i jednocześnie podkreślanie pozytywnych skutków interakcji pomiędzy tymi obszarami.
- Stosowanie bardziej skutecznych metod i wykorzystywanie bezpośrednich funduszy w celu wcielenia planowanych strategii makroregionalnych, zobowiązywanie społeczeństwa do ich poparcia.
- Promowanie strategii zintegrowanego rozwoju przestrzennego w regionach miejskich z uwzględnieniem przynależnych obszarów wiejskich oraz małych i średnich miast.
- Tworzenie warunków sprzyjających budowie nowych relacji partnerskich i współpracy terytorialnej, np. w formie powiększenia funduszy przeznaczonych na wspieranie współpracy pomiędzy terenami miejskimi i wiejskimi.

W STRONĘ ZRÓWNOWAŻENIA, KONKURENCYJNOŚCI I WSPÓŁPRACY POMIĘDZY KRAJAMI

ISTNIEJĄCE POTRZEBY:

- Promowanie metod planowania partycypacyjnego oraz rozwoju ustawodawstwa krajowego w celu zintensyfikowania odpowiedzi na inicjatywy społeczne „bottom-up” (od szczegółu do ogółu); dopilnowywanie, aby uczestnicy byli bardziej zmotywowani do wykorzystywania swoich umiejętności i zasobów na rzecz wspólnego dobra.
- Wzmacnianie zarządzania na wielu poziomach poprzez usprawnianie procesów podejmowania decyzji dotyczących rozwoju przestrzennego na poziomie pośrednim i lokalnym.
- Wspieranie rozwoju długoterminowej strategii, szczególnie w dziedzinie planowania zagospodarowania terytorialnego, mieszkań oraz strategii polityki dotyczącej mobilności, jak również zaopatrzenia w usługi.
- Stworzenie systemu ustawodawczego wspierającego budowanie większych przestrzeni usługowych w funkcjonalnych regionach miejskich, co oznacza promowanie korzystania z usług zlokalizowanych poza granicami gmin.
- Usprawnianie współpracy między gminami na poziomie krajowym poprzez tworzenie neutralnych platform współpracy, poprawa systemu ustawodawczego oraz łączenie strategii rozwoju obszarów miejskich i wiejskich.
- Wspieranie skutecznych metod ograniczania niekontrolowanego rozrastania się miast, np. poprzez planowanie zagospodarowania terytorialnego i umacnianie roli władz regionalnych w kierowaniu i monitorowaniu wykorzystywania terenów gminnych, a także proponowanie mieszkańcom, którzy planują prace budowlane poza obszarem do tego przeznaczonym, konsultacji.

Tworzenie dynamicznych, atrakcyjnych i zintegrowanych regionów miejskich

Istniejące potrzeby:

- Promowanie wzajemnej współpracy okolicznych gmin w celu poprawy funkcjonowania regionów ze względu na to, że obecnym wyzwaniom, przed jakimi stają gminy (np. zmianom klimatycznym czy niekontrolowanemu rozrastaniu się miast), nie uda się stawić czoła bez silniejszej współpracy we-wnątrz regionów miejskich.
- Zmniejszenie podziałów między miastami a otaczającymi je regionami dzięki rozwojowi strategii planowania przestrzennego, która uwzględnia wieloaspektową naturę współpracy w tych regionach miejskich.
- Zapewnienie nowego, a także dalszego rozwoju dotychczasowych metod i praktyk, utrzymując zaangażowanie interesariuszy i mieszkańców. Ponadto zwrócenie szczególnej uwagi na te grupy i osoby, które mogą być zagrożone wykluczeniem z procesu planowania.
- Poszukiwanie i testowanie nowych, skuteczniejszych metod angażowania mieszkańców, umożliwiając im wspólne działania w celu stworzenia nowych środków przynoszących ogólne korzyści; metody te mogą obejmować organizowanie komitetów sąsiedzkich, programów społecznościowych, spotkań publicznych itp.
- Promowanie wartości „miękkich” i narzędzi, które uwzględniają w planowaniu przestrzennym indywidualny punkt widzenia w celu lepszego reagowania na potrzeby mieszkańców regionu. Konsekwencją takiego działania będzie poprawa jakości życia i atrakcyjności regionu miejskiego.
- Zacieśnienie współpracy i zaangażowanie większych środków umożliwiające odkrycie innowacyjnych metod zapewnienia usług i transportu publicznego na obszarach wiejskich; usługi te powinny być dostarczane zarówno przez sektor prywatny, jak i publiczny przy aktywnym partnerstwie obu sektorów. Przykłady to rozwój usługi „autobus na życzenie” czy stworzenie bardziej elastycznych sposobów wykorzystywania przestrzeni publicznej.
- Rozwój bardziej zintegrowanych systemów zarządzania między różnymi sektorami administracyjnymi w regionie miejskim w celu promowania współpracy przy jednoczesnej poprawie przejrzystości systemu zarządzania.
- Aktywne poszukiwanie nowych obszarów, w których możliwa jest integracja budownictwa mieszkaniowego, mobilności i usług na terenie okolicznych gmin regionu miejskiego.

ZAŁĄCZNIK – DOKUMENTY UNII EUROPEJSKIEJ

Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego – plan działania (2010),
http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/baltic/documents_en.cfm#1

Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej. Przekształcenie różnorodności terytorialnej w siłę (2008),
http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/paper_terco_en.pdf

Europejska perspektywa rozwoju przestrzennego, Komisja europejska (1999),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_en.htm

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego – komunikat Komisji Europejskiej (2009),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/baltic/com_baltic_en.pdf

Inwestowanie w przyszłość Europy – piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (2010),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/pdf/5cr_en.pdf

Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich (2007),
http://www.eu2007.de/en/News/download_docs/Mai/0524-AN/075DokumentLeipzigCharta.pdf

Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 – w kierunku bardziej konkurencyjnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów (2011),
<http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf>

ZAŁĄCZNIK – MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Strategia Rady Państw Morza Bałtyckiego w sprawie zrównoważonego rozwoju na lata 2010–2015 (2011),
<http://www.cbss.org/Environment/creating-a-sustainable-baltic-sea-region>

Engage your stakeholders. Stakeholder involvement toolkit for local authorities (Angażowanie interesariuszy. Narzędzia angażowania interesariuszy dla władz lokalnych) (2009),
<http://www.matruschka-project.net/index.php/matr:toolkit>

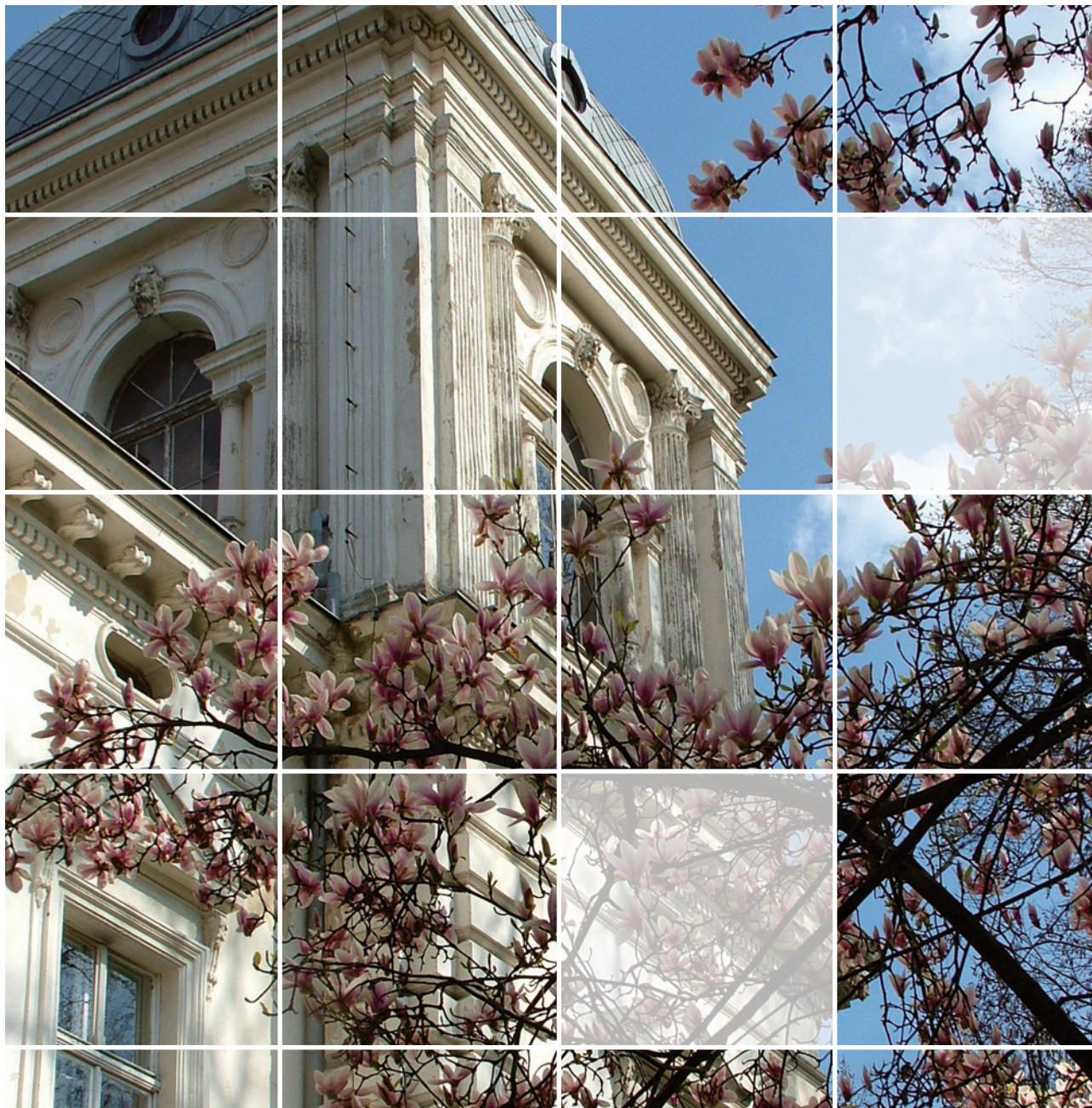
Ensuring quality of life in Europe's cities and towns. Tackling the environmental challenges driven by European and global change (Dbałość o jakość życia w miastach Europy. Podejmowanie wyzwań środowiskowych wywołanych zmianami w Europie i na świecie) (2009),
<http://www.eea.europa.eu/publications/quality-of-life-in-Europes-cities-and-towns>

Platform for the managing urban Europe initiative – Integrated management system. (Platforma do zarządzania zurbanizowanymi obszarami Europy – zintegrowany system zarządzania)
<http://www.localmanagement.eu/>

NEW BRIDGES- Strengthening of Quality of Life through Improved Management of Urban Rural Interaction Conceptual Paper (2009), (NEW BRIDGES – poprawa jakości życia poprzez lepsze zarządzanie interakcją obszarów miejskich i wiejskich. Analiza koncepcyjna.)
http://www.urbanrural.net/index.php/ur:outputs_0

Urban and rural narratives and spatial development trends in Europe (Opis sytuacji obszarów miejskich i wiejskich oraz trendy rozwoju terytorialnego w Europie) (2010),
http://www.eu-territorial-ageda.eu/Related%20Documents/ES_100623_URBAN_RURAL_ENG.pdf

VASAB Long-Term Perspective for the Territorial Development of the Baltic Sea Region (Długoterminowy program rozwoju Regionu Morza Bałtyckiego opracowany przez VASAB) (2010),
http://www.vasab.org/conference/upload/dokumenti/vasab_ltp_final.pdf

FOTOGRAFIE:

Jose AS Reyes/Shutterstock (okładka), Boris Sosnovyy/Shutterstock (s. 4), Urmas Lauri/Hiiumaa (s. 5, 7), Maija Rusanen (s. 6, 12, 22, 27, 30, 37, 39), Eduard Stelmakh/Shutterstock (s. 9), Nordregio (s. 10), Zemgale Planning Region (s. 15), Andrey Pavlov/Shutterstock (s. 16), Kirsi-Marja Lonkila (s. 19, 23, 29, 32, 36), Pekka Salminen (s. 21, 28), Dolny Śląsk (s. 24, 35, 44), Just2shutter/Shutterstock (s. 26), Petr84/Shutterstock (s. 31), Tatiana Popova/Shutterstock (s. 38)

Europa to obszar złożony z wielu regionów. Konkurowanie o pozyskanie nowych kontrahentów, podatników i turystów w globalnej gospodarce sprawia, że samodzielnie i prawidłowe funkcjonowanie poszczególnych obszarów staje się niemożliwe. Osiągnięcie sukcesu i podnoszenie atrakcyjności regionów możliwe jest dzięki współpracy obszarów miejskich i wiejskich.

Wysoka jakość życia i dobrobyt każdego człowieka to kluczowy czynnik rozwoju atrakcyjnych i konkurencyjnych miast i regionów Europy. Najważniejszą rolę odgrywa otwartość miast na potrzeby mieszkańców i firm oraz umożliwienie im uczestnictwa w procesie podejmowania decyzji i budowaniu lepszego społeczeństwa.

Poprawa jakości życia mieszkańców nie może jednak zależeć od przypadkowych decyzji. Jest ona możliwa wyłącznie poprzez stałą współpracę i integrację. Nadszedł czas, aby ukierunkować wysiłki zarówno każdego z nas, jak i miast i społeczności na budowanie lepszej i stabilnej przyszłości.